

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний економічний університет
Чортківський інститут підприємництва і бізнесу
Кафедра обліку і аудиту ЧПБ

Герега Христина Стефанівна

**Організація здійснення облікової політики підприємства в умовах
стандартизації обліку**

спеціальність: 8.03050901 – Облік і аудит

магістерська програма – Облік і аудит в промисловості

Дипломна робота за освітньо-кваліфікаційним рівнем „магістр”

Виконав студент
групи ОПчм-51

Х. С. Герега

Науковий керівник:
к.е.н., доц. В.Б.Клевець.

Дипломну роботу допущено до
захисту:

----- 2013 р.

В.о. завідувача кафедри

_____ П. Я. Хомин

ЧОРТКІВ – 2013

ЗМІСТ

ВСТУП	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ I. ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ЧИННИК СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	6
1.1. Сучасний стан та проблеми становлення і формування облікової політики підприємств України	6
1.2. Облікова політика підприємства як визначальна стратегія його розвитку.....	13
1.3. Чинники впливу на розробку обґрунтованої облікової політики підприємства.....	26
Висновки до I розділу.....	32
РОЗДІЛ II. ВПЛИВ ВЛАСНОЇ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА НА ФОРМУВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО, УПРАВЛІНСЬКОГО ТА ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ	33
2.1. Організація бухгалтерського обліку як важливий аспект здійснення облікової політики підприємства	33
2.2. Особливості формування управлінського обліку за обліковою політикою підприємства.....	38
2.3. Формування облікової політики з урахуванням вимог Податкового кодексу України	48
Висновки до II розділу.....	55
РОЗДІЛ III. ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК ЗАСІБ КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	57
3.1. Контрольна функція як основний елемент облікової політики підприємства.....	57
3.2. Особливості проведення аудиту облікової політики підприємства.....	64
3.3. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства як аспект контролю діючої облікової політики	Ошибка! Закладка не определена.
Висновки до III розділу	Ошибка! Закладка не определена.
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	92
ДОДАТКИ.....	98

ВСТУП

Актуальність теми. З появою нових форм власності та організаційно-правових форм господарювання особливого значення набуває раціональна організація облікового підрозділу на підприємстві, покликана забезпечити не лише надання достовірної інформації для управління й суспільства, а також належний внутрішньогосподарський контроль.

Чітка побудова облікового підрозділу підприємства є передумовою ефективності ведення бухгалтерського обліку та функціонування системи внутрішньогосподарського контролю, у тому числі, в частині виконання функцій з контролю бухгалтерами. Невирішеним є питання визначення змісту раціональної організації бухгалтерської служби на сучасному етапі. У ході розвитку економіки постійно змінювалися суб'єкти ведення бухгалтерського обліку.

Облікова політика унаслідок різних обставин може відрізнятися на однакових підприємствах, і це необхідно враховувати, аналізуючи їх фінансову звітність з метою прийняття рішень. Слід мати на увазі, що динаміка співвідношень витрат і доходів залежить не тільки від ефективності використання ресурсів підприємством, але й від вживаних правил обліку. Дійсно, в рамках прийнятої облікової політики підприємство сьогодні має нагоду збільшувати або зменшувати розмір прибутку за рахунок вибору способу оцінки активів, встановлення терміну використання і порядку їх списання, а також вибору порядку віднесення на собівартість реалізованої продукції окремих видів витрат шляхом безпосереднього їх списання на виробництво або шляхом зарахування їх до складу майбутніх витрат і платежів. Ефективність господарської діяльності підприємств потребує виваженого оптимального співвідношення необхідних засобів і джерел їх формування. Забезпечення ефективного функціонування суб'єктів господарювання безпосередньо пов'язане з аналізом фінансового стану. При цьому принципове значення має дослідження вихідної концепції його ролі

при формуванні фінансової стратегії. Як показують теоретичні дослідження й дані практики, об'єктивна необхідність врахування дійсного фінансового стану при прийнятті перспективних управлінських рішень дозволяє досягти:

- забезпечення сумісності стратегії з можливостями підприємства;
- оптимального співвідношення ресурсів;
- виявлення ступеня ризику.

Окрім того, в умовах виходу підприємств на зовнішній ринок, необхідні гарантії стійкості їх фінансового стану, ліквідності, платоспроможності, позитивного гудвілу. При цьому виникає потреба в об'єктивній інформації з цих питань, забезпечення якої неможливе без досконалої методики аналізу та якісної інформаційної бази. З огляду на це, удосконалення вимагають щонайменше дві взаємопов'язані ланки - фінансова звітність і методика аналізу фінансового стану.

Питаннями облікової політики займаються провідні вітчизняні та зарубіжні вчені серед яких М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, Г.Г. Кірейцев, Є.В. Мних, В.М. Пархоменко, М.С. Пушкар, Я.В. Соколов, Л.К. Сук, В.Г. Швець та інші.

Мета і задачі дослідження. Метою дипломної роботи є обґрунтування рекомендацій щодо покращення організації звітності та формуванню облікової політики на підприємстві.

Для досягнення поставленої мети, що визначає зміст дослідження, в роботі було передбачено вирішити наступні основні задачі:

- дослідити зміст облікової політики, закономірності та стратегія розвитку бухгалтерського обліку в умовах ринкових відносин;
- визначити роль облікової політики в організації фінансового обліку;
- охарактеризувати основні завдання аналізу діяльності підприємств в умовах ринкової економіки;
- обґрунтувати основні напрямки розвитку облікової політики та правового забезпечення в умовах ринкової економіки.

Предмет дослідження: методика формування облікової політики

підприємства та її правове забезпечення на підприємстві.

Об'єктом дослідження є: спільне підприємство Біллербек Україна перо-пухова фабрика.

Методологічна основа та інформаційна база дослідження. Для досягнення поставленої мети в дипломній роботі використано наступні методи дослідження: системний аналіз для деталізації і розчленування об'єкта на окремі складові елементи.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що автор зумів уточнити поняття „облікової політики”, узагальнити вітчизняний та міжнародний досвід ведення облікової політики та внести ряд конкретних пропозицій щодо її поліпшення в підприємстві на базі якого виконана дипломна робота.

Зокрема отримано наступні результати, які мають наукову новизну:

- досліджено зміст облікової політики, закономірності та стратегія розвитку бухгалтерського обліку в умовах ринкових відносин;
- визначено роль облікової політики в організації фінансового обліку;
- охарактеризовано основні завдання аналізу діяльності підприємств в умовах ринкової економіки;
- обґрунтовано основні напрямки розвитку облікової політики та правового забезпечення в умовах ринкової економіки.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що в результаті дослідження на теоретичному і методичному рівнях, вироблено пропозиції, що можуть бути впроваджені в практику роботи вітчизняних підприємств.

Обсяг і структура роботи: дипломна робота викладена на 102 сторінках комп'ютерного тексту. Вона складається із вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, додатків, списку рекомендованої літератури, що включає 103 використаних літературних джерела та ілюстрована аналітичними таблицями, схемами, рисунками.

РОЗДІЛ І

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ЧИННИК СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

1.1. Сучасний стан та проблеми становлення і формування облікової політики підприємств України

На сучасному етапі формування ринкових відносин в Україні дедалі виразнішими стають притаманні ринку характерні риси - конкурентоспроможність виробництва, оперативність, своєчасність і ризик прийнятих рішень. Досвід країн з розвиненими ринковими відносинами свідчить про те, що важливою складовою загального механізму управління господарською діяльністю підприємств є уміло сформована облікова політика.

Термін «облікова політика», визначений Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», означає сукупність принципів, методів і процедур, що використовується підприємством для складання та подання фінансової звітності [57]. Однак, облікова політика визначає також способи організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, з урахуванням конкретних умов його діяльності.

Створення облікової політики на підприємстві – трудомісткий і відповідальний процес. Адже підприємству не один рік доведеться працювати і враховувати свої активи і зобов'язання згідно з розробленою ним обліковою політикою. Це вимагає від підприємства більш зваженого підходу до розробки облікової політики, яка відповідає специфіці його роботи. Однак, на сьогодні дедалі частіше спостерігається формальний, вузькоспрямований підхід до формування облікової політики, який зводиться до складання фінансової звітності відповідно до загальних вимог П(С)БО та зовнішніх користувачів. На таку ситуацію впливають як відсутність достатнього практичного досвіду управління в ринкових умовах, так і

недостатнє законодавче врегулювання цього питання, а також недостатнє вивчення з боку науковців цієї проблеми [69].

Головними причинами, що зумовлюють формування облікової політики підприємства в нашій країні, є:

Загальні правила бухгалтерського обліку, що встановлюються на міжнародних та державних рівнях, які повинні оптимально поєднувати державну регламентацію із засадами ринкової економіки.

Альтернативні варіанти організації обліку з багатьох напрямів господарської діяльності.

Необхідність зіставності та інтерпретації фінансових звітів зовнішніми користувачами та аудиторами.

Знанням потреб ринку і стану зовнішнього середовища, в якому діє підприємство.

Сприяння розвитку ринкових відносин збільшенню кількості користувачів фінансової інформації.

Розглянемо детальніше кожен з них:

Концепція бухгалтерського обліку в Україні, сформована на основі міжнародних і національних стандартів, представлена як багаторівнева структура, до складу якої входять на різних економічних рівнях різні системи, що повинні ефективно функціонувати, згідно засад ринкової економіки.

Після відмови держави від жорсткої регламентації в обліку і впровадження в господарську практику П(С)БО у підприємств з'явилися альтернативні варіанти організації обліку з багатьох напрямів господарської діяльності. Обраний оптимальний варіант ведення бухгалтерського обліку має бути узаконений, тобто знайти відображення в наказі про облікову політику підприємства.

Наказ – це внутрішній правовий акт, що видається керівником підприємства для вирішення найважливіших питань діяльності підприємства. Цей документ застосовується виключно в межах конкретного підприємства, у

зв'язку з чим має містити такі реквізити: найменування підприємства, дату і номер, назву виду документа, текст і підпис керівника, відповідальних за виконання осіб.

Слід також звернути увагу на те, що відсутність єдиного встановленого законодавством зразка наказу про облікову політику призводить до неоднозначного тлумачення його складових частин (розділів). Для вирішення цього питання В. Мякота пропонує, щоб на підприємствах такий наказ складався з двох розділів:

Розділ 1. Заходи щодо організації бухгалтерського обліку.

Розділ 2. Напрями облікової політики [4, с.13].

На думку російських учених В. Новодворського та Р. Сабаніна, для кожного підприємства слід виділити три складові частини наказу про облікову політику: 1) методологічну, яка містить положення, які регулюють методологію ведення бухгалтерського обліку; 2) методичну, що повинна складатись із методів ведення бухгалтерського обліку, які описують порядок відображення фінансово-господарських операцій у системі бухгалтерського обліку; 3) організаційну, яка описує організацію системи бухгалтерського обліку .

Узагальнивши та проаналізувавши думки різних учених можна запропонувати введення не наказу, а Положення про облікову політику підприємства, що матиме таку структуру:

Частина 1. Методологічні складові організації обліку - це науково обґрунтовані, логічно структуровані системні визначення та використання загальнообґрунтованих методів та прийомів проведення обліку господарських операцій та формування достовірної інформаційної бази - фінансової звітності. Для практичного працівника – це знання у формі норм інформаційно-методологічного характеру, які вони використовують при реєстрації господарських операцій.

Основними задачами даного розділу є:

– забезпечення категорійних формулювань принципів обліку;

- визначення та застосування відповідних критеріїв суттєвості й достовірності даних;
- дотримання нормативів оформлення результатів обліку;
- своєчасність і повнота надання інформації.

Частина 2. Особливості обліку конкретних напрямків, де наведено набір конкретних методів, прийомів, які є обов'язковими для використання на окремих підприємствах. Наведені методи і прийоми базуються на інформації, яка наведена в П(С)БО за кожним напрямком обліку. Для практичного працівника в розділі чітко визначено, як необхідно реєструвати господарські операції.

Основними його задачами є:

- необхідність висвітлення всіх загальних напрямків обліку з позиції обґрунтування методів та прийомів обліку;
- визначення індивідуальних напрямків обліку, за якими підприємства повинні розробити власні підходи до обліку;
- реєстрація господарських операцій згідно до затвердженого плану рахунків та повнота їх відображення.

Частина 3. Система контрольних процедур для перевірки достовірності інформаційної бази. Система контрольних процедур - це регламентовані операції, що виконуються із застосуванням методів та прийомів на всіх напрямках обліку з ціллю прозорості та надійності накопиченої інформації.

Основними задачами даного розділу є:

- розробка класифікації контрольних процедур, затвердження механізму їх впровадження, а також послідовність їх виконання;
- міра відповідальності за порушення з виконання контрольних процедур;
- достовірне та точне подання фінансової звітності.

Частина 4. Організація впровадження положень про облікову політику. Організація є найпоширенішим видом цілеспрямованої діяльності людини, що забезпечує ефективне вирішення будь-якої поставленої задачі. Організація

– це сукупність цілеспрямованих процесів або дій, що приводять до утворення необхідних зв'язків, вибору оптимальної форми бухгалтерського обліку та роботи облікового апарату.

Основними його задачами є:

- встановлення ефективної системи обліку (централізованої, децентралізованої);
- визначення оптимальної структури облікового апарату;
- встановлення належних інформаційних зв'язків між окремими підрозділами обліку;
- організація архіву бухгалтерських документів та інформаційного забезпечення облікових працівників;

Фінансова звітність повинна бути зрозумілою всім зовнішнім користувачам, які матимуть змогу порівнювати фінансові звіти не тільки підприємств однієї галузі, а й підприємств різних галузей як однієї, так і різних країн. Це необхідно для того, щоб порівняти фінансовий стан підприємств, тенденції змін результатів їх діяльності, та визначити напрями розвитку економічних взаємовідносин між виробничими системами – фірмами, які б могли стати потенційними діловими партнерами на ринку. Зіставність звітів досягається дотриманням вимог П(С)БО, МСФЗ разом із розкриттям облікової політики підприємства за всіма розділами бухгалтерського обліку.

В умовах вільних, нерегламентованих ринкових відносин, коли сфера товарообміну є вкрай нестійкою, успіх підприємства визначається знанням потреб ринку і стану зовнішнього середовища, в якому воно діє.

Розвиток ринкових відносин сприяє збільшенню кількості користувачів фінансової інформації. Це пояснюється тим, що кожна структура прагне знайти і утримати своє місце на конкретному ринку. У цьому разі особливої уваги заслуговує важлива складова облікової політики - управлінський облік, який забезпечує виявлення, вимірювання, збирання, аналіз, підготовку і прийом інформації, необхідної управлінському персоналу для розробки

бізнес-планів, фінансових бюджетів, і сприяє вирішенню поточних та довгострокових економічних завдань підприємства.

Отже, облікова політика пов'язана з господарською діяльністю виробничих систем і, як правило, спрямована на їх розвиток і вдосконалення. Однак, на практиці часто виробнича система не досягає потрібного рівня або ці процеси здійснюються дуже повільно, оскільки керівництво підприємств не надає належної уваги процесу формування облікової політики. Основними причинами, що пояснюють таку ситуацію є:

Недостатньо сформовані стійкі товарні та фінансові ринки, а також їх інфраструктура.

Відсутність достатнього досвіду роботи у сучасному економічному середовищі.

Трапляються випадки, коли функціональні процеси впроваджуються розрізнено, без відповідної підготовки. В результаті функціональна діяльність – планування, облік, аналіз, звітність тощо - на окремих підприємствах здійснюється на достатньо високому рівні, а виробнича система розвивається та вдосконалюється слабо.

Оскільки Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» не встановлює чітких правил щодо формування та реалізації облікової політики, то у сформованих умовах труднощі розробки облікової політики полягають у тому, що фахівці з обліку повинні не тільки розуміти теорію, що стоїть, за проголошеними бухгалтерськими принципами обліку, а й знати якою мірою цих принципів по суті та за формою дотримуються на практиці, а також який допускається ступінь свободи здійснення принципів за їх природою.

Для вирішення аналогічної проблеми в США розроблено Option (Рекомендації) 22 «Надання даних про облікову політику». Ці Рекомендації ідентифікують і описують принципи обліку та методи використання тих принципів, які суттєво впливають на визначення і зміну фінансового стану та результати діяльності. Особливу увагу слід приділяти описанню принципів і

методів, на які випав вибір з наявних припустимих альтернатив, і розгляду незвичайних, нових та галузевих принципів і методів [60].

Комісія, за участю всіх причетних до розроблення облікової політики спеціалістів, приймає на своєму засіданні рішення щодо облікової політики, а також зміни окремих її положень. Вплив зміни облікової політики на події й операції минулих періодів відображається у звітності шляхом коригування сальдо нерозподіленого прибутку на початок звітного року або повторного надання порівняльної інформації стосовно попередніх звітних періодів.

Зміна облікової політики, вибір відображення впливу зміни на облікову політику повинні бути розкриті й обґрунтовані у примітках до фінансової звітності за поточний звітний період. Таким чином, зміна облікової політики тягне за собою перерахунок прибутків за всі попередні періоди діяльності підприємства, що зайвий раз підтверджує надзвичайну важливість науково обґрунтованого професійного підходу до її встановлення.

На сьогоднішній день вітчизняним підприємствам слід розробити облікову політику, орієнтовану на максимальне зближення з принциповими положеннями міжнародних стандартів та фінансової звітності. Для досягнення оптимальної та обґрунтованої облікової політики необхідно враховувати специфіку ведення господарської діяльності підприємства та застосовувати системний підхід. Насамперед, провести велику роботу, що включає підготовку фахівців бухгалтерських та фінансових служб.

Кабінет Міністрів України затвердив стратегію переходу українських підприємств на міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) до 2010 року. Це необхідно для того, щоб наші підприємства могли вільно виходити на світові фінансові ринки та щоб інформація, яка надається ними про фінансовий стан підприємств і компаній, була зрозуміла міжнародним експертам. Дана стратегія націлена на створення законодавчих та організаційних умов впровадження МСФЗ для складання фінансових звітів суб'єктами господарської діяльності в Україні, адаптації національної нормативно-правової бази до міжнародних стандартів, удосконалення

бухгалтерського обліку та фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва і, нарешті, державного врегулювання у сфері бухгалтерського обліку. Передбачається, що реалізація цієї стратегії поліпшить інвестиційний клімат в Україні та прозорість ринків капіталу.

На сьогоднішній день є необхідним переосмислення ролі облікової політики в процесі управління підприємством. Саме управлінська спрямованість облікової політики є базовою, оскільки повною мірою може впливати на процеси господарювання. Відсутність сформованих товарних і фінансових ринків, їх інфраструктури, достатнього досвіду роботи підприємств у новому економічному середовищі та науково обґрунтованих рекомендацій формування облікової політики, адаптація до умов роботи з використанням національних стандартів бухгалтерського обліку, формальний підхід, тобто формування облікової політики тільки задля обліку, потребують суттєвого підвищення кваліфікаційного рівня бухгалтерів. Фахівці з обліку повинні не тільки керуватися основними принципами обліку, а й брати участь у розробці стратегічних управлінських рішень. Тому дослідження підприємством принципів формування облікової політики та розробка найоптимальніших шляхів їх використання повинно стати основним напрямком при її формуванні та веденні.

Отже, облікова політика є важливим інструментом організації бухгалтерського обліку і фінансової звітності. Вдало, попередньо глибоко проаналізована комбінація можливих варіантів облікової політики дає змогу підприємству ефективно здійснювати господарську діяльність.

1.2. Облікова політика підприємства як визначальна стратегія його розвитку

З переходом до ринкової економіки в Україні з'явилося поняття конкуренції та комерційної таємниці і, відповідно, постала проблема доведення зовнішнім користувачам привабливості даного підприємства, не

розкриваючи при цьому порядку формування фінансового результату. Виникає потреба в розробці облікової політики, причому не просто копіюючи положення інструкцій та П(С)БО, а, обираючи найкращі варіанти та економічно обґрунтовуючи їх вибір.

Облікова політика визначає ідеологію економіки підприємства на тривалий період, сприяє посиленню обліково-аналітичних функцій в управлінні підприємством, дає змогу оперативно реагувати на зміни, що відбуваються у виробничому процесі, ефективно пристосовувати виробничу систему до умов зовнішнього середовища, знизити економічний ризик і добитися успіхів в конкурентній боротьбі. Облікова політика спрямована на розвиток і вдосконалення виробничих систем. Однак на практиці часто виробнича система не досягає потрібного рівня або ці процеси здійснюються дуже повільно. Пошук пріоритетів і вибір правильної стратегії невід’ємно пов’язані із коригуванням правил, посиленням одних і послабленням значущості інших чинників, що відображується в обліковій політиці підприємства. Виконання всіх вимог, які висуваються до облікової політики, є досить непростим завданням. Також виникають труднощі в послідовності застосування облікової політики, так як часто відбуваються суттєві зміни у виробничих та господарських процесах, в системі бухгалтерського обліку. На жаль, як справедливо наголошується в економічних дослідженнях, керівництво підприємств не надає належної уваги процесу формування облікової політики та використання у цьому процесі переваг управлінського обліку. А саме воно має безпосередній вплив на формування власної облікової політики через прийняття управлінських рішень.

Хоча ця тема і була досліджена багатьма вченими, можна сказати про невідповідність теоретичних та практичних розробок реаліям української дійсності.

Дослідження науковців свідчать, що облікова політика підприємства повинна включати заходи, спрямовані на удосконалення бухгалтерського обліку, впровадженням яких не може займатися тільки бухгалтерія. Тут

повинні брати участь майже всі економічні і технічні служби. Вона спрямована на розкриття творчих здібностей підприємців у підвищенні ефективності господарювання, впровадженні нових технологій для задоволення власних потреб і виконання зобов'язань перед державою. Облікова політика традиційно зберігає пріоритет держави і підпорядкована економічній політиці, під якою розуміється вибір конкретних методик розкриття економічного змісту господарських операцій та факторів господарського життя.

Огляд і аналіз нормативних документів та сучасних економічних видань показав, що інтерес до проблеми облікової політики зумовлено суперечністю сприймання такого внутрішнього регламенту з організації бухгалтерського обліку за її змістом. Детально регламентовані тільки питаннями щодо методики бухгалтерського обліку за його об'єктами. Автори все частіше наголошують на необхідність висвітлення в обліковій політиці шляхів упорядкування щодо отримання внутрішньої інформації для оперативного, поточного та стратегічного управління підприємством.

З наданням підприємствам можливості самостійно обирати способи обліку в офіційний оборот було введено термін «Облікова політика». Він є відносно вагомим для вітчизняних вчених і практикуючих бухгалтерів, що призводить до його різних тлумачень.

Визначення облікової політики на підприємствах є досить важливим, але, як показує практика, на багатьох підприємствах навіть немає наказу про облікову політику, або він не знаходить свого застосування. Надання підприємствам більшої самостійності і свободи при виборі процедур та способів облікового процесу сприяє налагодженню взаємодії між господарюючим суб'єктом і зовнішніми користувачами інформації.

«Облікова політика - сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності» – таке визначення облікової політики наведене в статті 1 «Визначення термінів» Закону України від 16.07.99 р. №996-ХГУ «Про

бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [57].

Згідно з визначенням, облікова політика підприємства базується на основних принципах обліку та звітності. Під принципами бухгалтерського обліку слід розуміти правила, якими необхідно керуватися при вимірюванні, оцінці й реєстрації господарських операцій і при відображенні їх результатів у фінансовій звітності.

Облікова політика визначає ідеологію економіки підприємства на тривалий період, сприяє посиленню обліково-аналітичних функцій в управлінні підприємством, дає змогу оперативно реагувати на зміни, що відбуваються у виробничому процесі, ефективно пристосовувати виробничу систему до умов зовнішнього середовища, знизити економічний ризик і добитися успіхів в конкурентній боротьбі.

Облікова політика має велике значення для всіх видів підприємницької діяльності – виробничої, комерційної, грошово-кредитної, банківської, страхової, для усіх галузей та підгалузей господарювання - промисловості, сільського господарства, будівництва тощо і скрізь вона має свої особливості. Проте її вихідні положення є єдиними (спільними) для всіх - отримання оптимізованої у довгостроковому плані норми прибутку. Від уміло сформованої облікової політики багато в чому залежать ефективність управління господарською діяльністю підприємства та стратегія його розвитку на тривалу перспективу. У господарській практиці набули значного поширення такі поняття, як економічна, технічна, соціальна, фінансова, податкова політика тощо.

Складовими облікової політики в Україні є [58]:

Теоретичні засади бухгалтерського обліку – базуються на загальнонаукових основах бухгалтерського обліку та основних законодавчих актах, що регулюють діяльність в цій сфері; також включають в себе основні принципи, дотримання яких є основою відображення в обліку господарських операцій.

Методика – це сукупність методів та критеріїв оцінки, що

регламентують облік основних засобів та малоцінних необоротних активів, запасів, фінансових інвестицій, розрахунків, забезпечень, доходів та витрат.

Практика – включає в себе безпосереднє ведення обліку на вищеперерахованих ділянках шляхом реєстрації в первинних документах та їх обробки; відображення господарських операцій згідно діючого Плану рахунків; узагальнення інформації в облікових регістрах обраної форми обліку; організація внутрішнього контролю та взаємодії бухгалтерії з іншими службами господарюючого суб'єкта.

Створення облікової політики на підприємстві – дуже трудомісткий і відповідальний процес. Адже підприємству не один рік доведеться працювати і враховувати свої активи і зобов'язання згідно з розробленою ними обліковою політикою. Це вимагає від підприємства більш зваженого підходу до розробки облікової політики, яка відповідає специфіці його роботи.

Підприємству необхідно обирати та здійснювати таку облікову політику, яка за існуючих обставин на ньому більш за все підходить для об'єктивного висвітлення його фінансового стану та результатів діяльності.

Підприємство самостійно визначає свою облікову політику. Політика розробляється при переході на нові стандарти бухгалтерського обліку, оформлюється відповідним організаційно-розпорядчим документом (наказом, розпорядженням), може бути оформлена розпорядженням і схваленням рішення власників підприємства, діє декілька років, не змінюється протягом звітного року [58].

Склад облікової політики підприємства:

- методологічні принципи бухгалтерського обліку,
- техніка організації бухгалтерського обліку,
- організаційні аспекти обліку.

При обранні конкретної облікової політики підприємство враховує основні фактори, що мають вплив на неї. З точки зору форми, облікова політика являє собою опис конкретних методів, облікових процедур, що

реально використовуються підприємством.

Критерії вибору придатної для підприємства облікової політики - найкращим чином забезпечити обліковий процес та одержувати повну та достовірну інформацію стосовно майнового та фінансового стану підприємства. Облікова політика розробляється для кожного підприємства індивідуально. Можливість вибору конкретних способів оцінки складає ступінь свободи підприємства в формуванні облікової політики .

Система бухгалтерського обліку – це своєрідний механізм підготовки та відображення інформації про майнове та фінансове становище підприємства. Завдяки цій інформації внутрішні та зовнішні її користувачі мають уявлення про реальний стан справ на підприємстві.

Як відомо, методична база ведення бухгалтерського обліку складається з використання первинних облікових документів, інвентаризації, оцінки, калькулювання, організації обліку (управлінського, бухгалтерського та податкового), виконання розрахунків та проведення, контролю, підготовки звітності.

В організації бухгалтерського обліку необхідно по-перше звертати увагу:

- на проведення інвентаризації;
- розробку посадових інструкцій обліковців:
- розробку графіків документообігу:
- списання видатків без підтверджуючих документів:
- недодержання порядку оформлення документів:
- стан бухгалтерського обліку: неналежна увага керівників підприємства до організації бухгалтерського обліку.

Створення цілісної системи обліку передбачає активне застосування специфічного елемента регулювання бухгалтерського обліку та звітності - облікової політики підприємства. Важливою умовою ефективного функціонування кожного господарюючого суб'єкта в Україні є якісно побудована система бухгалтерського обліку, що передбачає формування та

прийняття на тривалу перспективу чіткої облікової політики. Найчастіше під обліковою політикою розуміють сукупність, а не систему взаємозв'язаних прийомів і методів, й такою наперед заданістю суттєво знижується конструктивність. Тоді як саме поняття варто розглядати не як набір альтернатив, а як систему ведення бухгалтерського обліку [4].

Облікова політика повинна містити такі елементи, як:

- робочий план рахунків;
- форми первинних документів, необхідних для оформлення господарських операцій;
- форми документів для внутрішньої звітності;
- порядок проведення інвентаризації;
- методи оцінки активів і зобов'язань;
- правила документообігу і технологія обробки облікової інформації;
- інші рішення, необхідні для ведення бухгалтерського обліку, а також ухвалення відповідної податкової політики [4].

Таким чином, облікова політика містить три основні групи питань: організаційно-технічні; методичні; податкові.

Одним з головних завдань, що має вирішуватись за допомогою облікової політики, яка розробляється підприємствами, полягає у забезпеченні користувачів фінансової звітності співставною, достовірною і повною інформацією про фінансову діяльність суб'єкта господарювання [4].

Основними структурними компонентами фінансової звітності є Баланс підприємства і Звіт про фінансові результати. Елементи цих двох звітів беруть участь у формуванні інших форм фінансової звітності, які деталізують інформацію про грошові потоки і структуру власного капіталу підприємства. Тому особливості реалізації облікової політики у фінансовій звітності доцільно розглядати безпосередньо через Баланс підприємства і Звіт про фінансові результати. Передумовою зіставності статей фінансової звітності є наведення відповідної інформації попереднього періоду та розкриття

інформації про облікову політику та її зміни [57].

На сьогоднішній день багато підприємств не лише не виконують обрану облікову політику, а й не розробляють її взагалі, не розуміючи її роль і значення в своїй подальшій діяльності. Тому формування облікової політики з її закріпленням у внутрішніх розпорядчих документах (Наказі) є обов'язковою процедурою на етапі становлення діяльності суб'єктів господарювання.

Дедалі частіше спостерігається формальний, вузькоспрямований підхід до формування облікової політики, який зводиться до складання фінансової звітності відповідно до загальних вимог П(С)БО та зовнішніх користувачів. На таку ситуацію впливають: відсутність достатнього практичного досвіду управління в ринкових умовах, недосконале законодавче врегулювання цього питання, а також недостатнє вивчення цієї проблеми з боку науковців.

Необхідно підтримати думку науковців, які вважають, що «облікова політика – це нове слово в господарському житті». Наукове та практичне дослідження цієї проблеми лише започатковується і в цьому разі слід скористатися зауваженням академіка В.Г. Чумаченка щодо того, що управлінський облік потребує підтримки. Такої підтримки потребує також облікова політика, оскільки вона ґрунтується на системі управлінського обліку і має управлінську спрямованість.

На жаль, як справедливо наголошується в економічних дослідженнях, керівництво підприємств не надає належної уваги процесу формування облікової політики.

Ситуацію, що склалася, можна пояснити такими основними причинами.

По-перше, в Україні не сформувалися стійкі товарні та фінансові ринки, а також їх інфраструктура, основними елементами якої є біржі, аукціони, кредитна та емісійна системи, інформаційні технології й засоби ділової комунікації, система страхування комерційного ризику, спеціальні зони вільного підприємництва тощо. Господарюючі суб'єкти у багатьох

випадках в збиток своїм стратегічним планам вимушені працювати за правилами, що диктують їм інвестори, постачальники сировини, матеріалів, енергоресурсів тощо. Тобто об'єктивно складається така ситуація, коли неможливо достатньо повно реалізувати не тільки специфічні, а й основні принципи бухгалтерського обліку: безперервність, послідовність та нарахування.

По-друге, поряд з проблемами формування ринкових структур, зростанням виробництва та розвитком комерційних зв'язків відбуваються процеси становлення нового економічного мислення, нової етики управління, адаптації бухгалтерського обліку до реалій господарювання, наближення його до світової облікової практики та умов ринкової економіки. Відсутність достатнього досвіду роботи у новому економічному середовищі негативно позначається на процесах формування облікової політики.

По-третє, в господарській практиці трапляються випадки, коли функціональні процеси впроваджуються розрізнено, без відповідної підготовки. В результаті функціональна діяльність – планування, облік, аналіз, звітність тощо - на окремих підприємствах здійснюється на достатньо високому рівні, а виробнича система розвивається та вдосконалюється слабо. Причиною виникнення такої ситуації можуть бути явища заорганізованості, управління без урахування об'єктивних законів розвитку. Іншими словами, облікова політика формується не тільки задля обліку, вся функціональна діяльність, зумовлена обліковою політикою, повинна здійснюватися з метою розвитку і вдосконалення виробничої системи.

По-четверте, у господарській практиці відбувається адаптація до умов роботи з використанням положень стандартів бухгалтерського обліку. При цьому виникає багато організаційних проблем. Річ у тім, що Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» не встановлює чітких правил щодо формування та реалізації облікової політики. У сформованих умовах труднощі розробки облікової політики полягають у тому, що фахівці з обліку повинні не тільки розуміти теорію, що стоїть за

проголошеними бухгалтерськими принципами обліку, а й знати [57]:

- якою мірою цих принципів за суттю та за формою дотримуються на практиці;

- який допускається ступінь свободи здійснення цих принципів.

- Правильно розроблена облікова політика, яка в свою чергу,

- враховує умови та можливості ведення господарської діяльності забезпечує:

- повноту відображення в бухгалтерському обліку всіх фактів господарської діяльності;

- готовність бухгалтерського обліку до втрат (витрат) та пасивів, ніж можливих доходів і активів - не допускаючи створення прихованих резервів;

- відображення в бухгалтерському обліку фактів та умов господарської діяльності, виходячи не тільки з їх правової форми, але й з їх економічного змісту;

- тотожність даних аналітичного обліку оборотам та залишкам по рахунках синтетичного обліку на 1-ше число кожного місяця, а також показників бухгалтерської звітності даним синтетичного та аналітичного обліку;

- раціональне ведення бухгалтерського обліку виходячи, з умов господарської діяльності та величини підприємства.

Основні причини, що стримують реалізацію у господарській практиці принципів та можливостей облікової політики: відсутність спрямованих товарних і фінансових ринків, їх інфраструктури, достатнього досвіду і роботи підприємств у новому економічному середовищі та науково обґрунтованих рекомендацій формування облікової політики, адаптація до умов роботи з використанням міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, формальний підхід, тобто формування облікової політики тільки задля обліку, потребують суттєвого підвищення кваліфікаційного рівня бухгалтерів. Фахівці з обліку повинні не тільки керуватися основними

принципами обліку, а й брати участь у розробці стратегічних управлінських рішень.

Облікова політика розробляється на багато років і може змінюватись лише у випадку:

- зміни статутних вимог;
- зміни вимог органу, що затверджує положення (стандарти) бухгалтерського обліку;
- забезпечення внесеними змінами більш достовірного відображення подій або операцій у фінансовій звітності підприємства.
- Для систематизації завдань, які виконує облікова політика установ, виділено її виміри:
  - соціальний (створення соціальних гарантій для захисту зовнішніх користувачів шляхом забезпечення єдності інтерпретації даних бухгалтерського обліку та показників фінансової звітності);
  - економічний (економічний ефект від облікової політики виявляється в оптимальному забезпеченні інформацією для управління, скороченні обсягів документообороту, підвищенні дієвості внутрішнього контролю);
  - біхевіористичний (використання свободи дій в питаннях організації обліку для створення дієвої системи бухгалтерського обліку в установі, яка забезпечить дотримання інтересів розпорядника коштів);
  - психологічний (за допомогою елементів облікової політики та за умови конкретизації вимог до характеру необхідних даних досягається найбільш повне та ефективно забезпечення інформацією всіх рівнів управління);
  - інформаційний (сталість та гласність облікової політики дозволяє на її основі будувати прогнози майбутнього стану об'єкта, наявність диспозицій дозволяє забезпечити необхідним масивом даних для побудови моделей прийняття рішень);
  - юридичний (використання для усунення невизначеностей у

нормативних актах з бухгалтерського обліку та у якості письмових доказів при вирішенні господарських спорів, конфліктів з контролюючими органами).

Без облікової політики в сучасних умовах неможливо уявити собі роботу бухгалтерії та процес формування інформаційних ресурсів, які б давали якісну базу для прийняття рішень. Облікова політика розробляється з метою впливу на систему обліку в напрямі пристосування її до потреб апарату управління. Облік розглядається в системі управління як засіб отримання інформації для контролю. З цих позицій і потрібно оцінювати сутність, роль та значення облікової політики.

Враховуючи, що облікова політика підприємства - це, насамперед, політика власника, він повинен з максимальним професіоналізмом підходити до вибору облікової політики підприємства, саме він зобов'язаний створити необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечити неухильне виконання всіма підрозділами, службами та працівниками, причетними до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання сформованих принципів, методів та прийомів ведення обліку на підприємстві.

Облікову політику підприємства, яку впроваджує у дію керівник підприємства, можна також розглядати як певний перелік правил поведінки всіх працівників. Керівник, що хоче розвивати дисципліну, повинен сконцентруватися на зоні поведінки, і вона почне вдосконалюватися, оскільки має внутрішню змогу до саморозвитку, що в кінцевому випадку призведе до уникнення певних проблем у бухгалтерському та фінансовому обліку підприємства.

Вибір облікової політики є правом кожного підприємця, який має бажання застосувати на практиці свої здібності: ініціативу, винахідливість, інтуїцію, лідерство, сміливість до ризику, щоб отримати матеріальні і нематеріальні вигоди. Однак прибуток не є єдиною метою підприємницької діяльності. Він виступає насамперед критерієм успіху, що показує, наскільки

ефективно на практиці застосовується підприємницький хист. Свої здібності підприємець може виявити лише за певних інституційних умов.

Сьогодні все більш важливою стає проблема етики та моралі у підприємницькій діяльності. Чесність, порядність, добросовісність у підприємництві забезпечують надійні й тривалі зв'язки між партнерами.

Ключ до дисципліни в обліковій політиці - почуття призначення. Мета діяльності кожного підприємства виробляє не тільки мотивацію і концентрацію, а й дисципліну для досягнення цієї мети.

Сьогодні є необхідним переосмислення ролі облікової політики в процесі управління підприємством. Саме управлінська спрямованість облікової політики має сенс, оскільки повною мірою може впливати на процеси господарювання. Отже основним фактором успішного бізнесу та підприємницької діяльності є вдало обрана облікова політика підприємства.

Призначення облікової політики підприємств полягає в задоволенні інтересів власників підприємства та зовнішніх користувачів інформації.

Таким чином, облікова політика займає центральне місце в системі бухгалтерського обліку. До процесу її формування необхідний особливий підхід, оскільки від цього залежать весь обліковий процес організації, правильність ведення бухгалтерського і податкового обліку, а також процес ухвалення управлінських рішень.

Вірно сформована облікова політика та подальше її вдосконалення, у зв'язку з максимальним наближенням до Міжнародних стандартів, дає змогу підприємству зарекомендувати себе на світовому ринку. Облікова політика підприємств України зображує зовнішнім суб'єктам підприємницької діяльності культуру ведення бізнесу в нашій державі. Від цього, практично, залежить розвиток економіки нашої держави та підвищення рівня життя населення.

1.3. Чинники впливу на розробку обґрунтованої облікової політики підприємства

Формуючи облікову політику підприємство повинно вибирати такі принципи, методи та процедури обліку, які дозволяють достовірно відобразити фінансовий стан і результати діяльності та забезпечити зіставність фінансових звітів. Звідси головне призначення облікової політики – встановити найбільш вірогідні для конкретного підприємства методи обліку та на їх підставі скласти фінансову звітність, що відповідатиме якісним характеристикам П(С)БО.

При формуванні облікової політики одним із головних завдань є зосередження уваги на виділенні тих факторів, які суттєво впливають на функціонування господарчої системи. Для точнішого виявлення ролі окремих факторів їх згруповують за відповідними ознаками. Класифікація в будь-якому дослідженні має суттєве значення, вона значною мірою визначає методологію, обсяг і зміст облікової політики. Головним при визначенні класифікаційних ознак є взаємодія факторів таких загальних ознак як зовнішнє та внутрішнє середовище. Традиційно у зовнішньому та внутрішньому середовищі виділяють наступні групи факторів: економічні, технологічні або технічні, організаційні, політичні, правові, соціальні, екологічні.

У складі організаційних факторів виділяють галузеву структуру економіки, види виробництва, організаційно-правові форми, наявність та стан ринкової інфраструктури та інші.

Саме приналежність до відповідної галузі економіки або виду діяльності дозволяє окреслити ряд притаманних тій чи іншій галузі економіки особливостей, які визначають порядок формування облікової політики.

Ф.Ф.Бутинець підкреслює, що на вибір облікової політики підприємства впливає наступна група факторів: форма власності та

організаційно-правова форма, галузь або вид діяльності, система оподаткування, ступінь свободи дій в умовах переходу до ринку, стратегія фінансово-господарського розвитку, наявність матеріальної бази, система інформаційного забезпечення підприємства, рівень кваліфікації персоналу, система матеріальної зацікавленості працівників, обсяг діяльності та господарська ситуація [14, с. 51].

Об'єктами облікової політики вважають процеси з організації та ведення обліку щодо яких є альтернативні варіанти. Принципи, правила, способи, методичні прийоми та процедури, які вибирають з урахуванням особливостей діяльності підприємства із загальноприйнятих, відносять до елементів методології облікової політики.

Загальні підходи до ведення бухгалтерського обліку єдині для усіх підприємств, але різні галузі економіки мають свої організаційні та технологічні особливості, що впливають на організацію обліку на конкретному підприємстві. Саме це і визначає необхідність вивчення впливу галузевих особливостей на організацію бухгалтерського обліку.

Галузеві особливості необхідно враховувати при складанні наказу про облікову політику.

Значними елементами методики облікової політики, на які впливає приналежність до тієї чи іншої галузі економіки, являються принципи та правила фіксації та передачі інформації, аналітичний облік, оцінка активів, облік та розподіл загальновиробничих витрат, облік витрат та визначення результатів діяльності. Щодо технології, яка є важливою складовою наказу про облікову політику, то характерні особливості впливають на План рахунків бухгалтерського обліку, документообіг конкретної юридичної особи, форму бухгалтерського обліку тощо.

Використання підприємством прийнятих оцінок являється значною частиною складання фінансової звітності, тому що облікова оцінка є невід'ємною складовою облікової політики підприємства та забезпечує достовірність облікових даних та інформації, яка міститься у звітності.

Таким чином, серед факторів, що впливають на формування облікової політики, найсуттєвішим являється приналежність до галузі економіки або виду діяльності. Від того, до якої галузі чи виду діяльності відноситься конкретне підприємство залежить порядок обліку деяких об'єктів, система податкового та бухгалтерського фінансового обліку.

Не дивлячись на те, що в Україні бухгалтерський облік регламентований як законодавчо, так і методологічно у вигляді низки положень (стандартів) бухгалтерського обліку, необхідність формування облікової політики безпосередньо на підприємстві зумовлена насамперед особливостями діяльності останнього, які не можуть бути відображені з достатньою повнотою в жодному нормативному документі внаслідок їх специфічності. Бухгалтерський облік на підприємстві ґрунтується на відповідному нормативно-правовому забезпеченні – законах і так званих підзаконних актах (положеннях, інструкціях, вказівках, рекомендаціях, наказах тощо), які безпосередньо регулюють організацію бухгалтерського обліку і звітності, а також вимогах фінансового, господарського і земельного права. Тому ступінь свободи конкретного підприємства у формуванні облікової політики, як зазначають науковці, законодавчо обмежений державною регламентацією бухгалтерського обліку у вигляді переліку методик і облікових процедур. Однак передбачаються допустимі альтернативні варіанти і підприємство має можливість вибору конкретних способів оцінки, калькулювання, складу бухгалтерських рахунків тощо [46, с. 37]. Саме ці обставини дозволяють стверджувати, що необхідність формування облікової політики підприємства об'єктивно зумовлена.

Окрім того, необхідність облікової політики підприємства встановлена в законодавчому порядку. Зокрема, Законом України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.99 р. № 996 – XIV її визначено як спеціальний термін у ст. 1: “Облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності”, а в ст. 5 цього закону вказано,

що “... підприємство самостійно визначає облікову політику...”.

Інформація облікової політики за видами обліку – фінансового, управлінського та податкового необхідна зовнішнім та внутрішнім її користувачам (рис. 1.1)

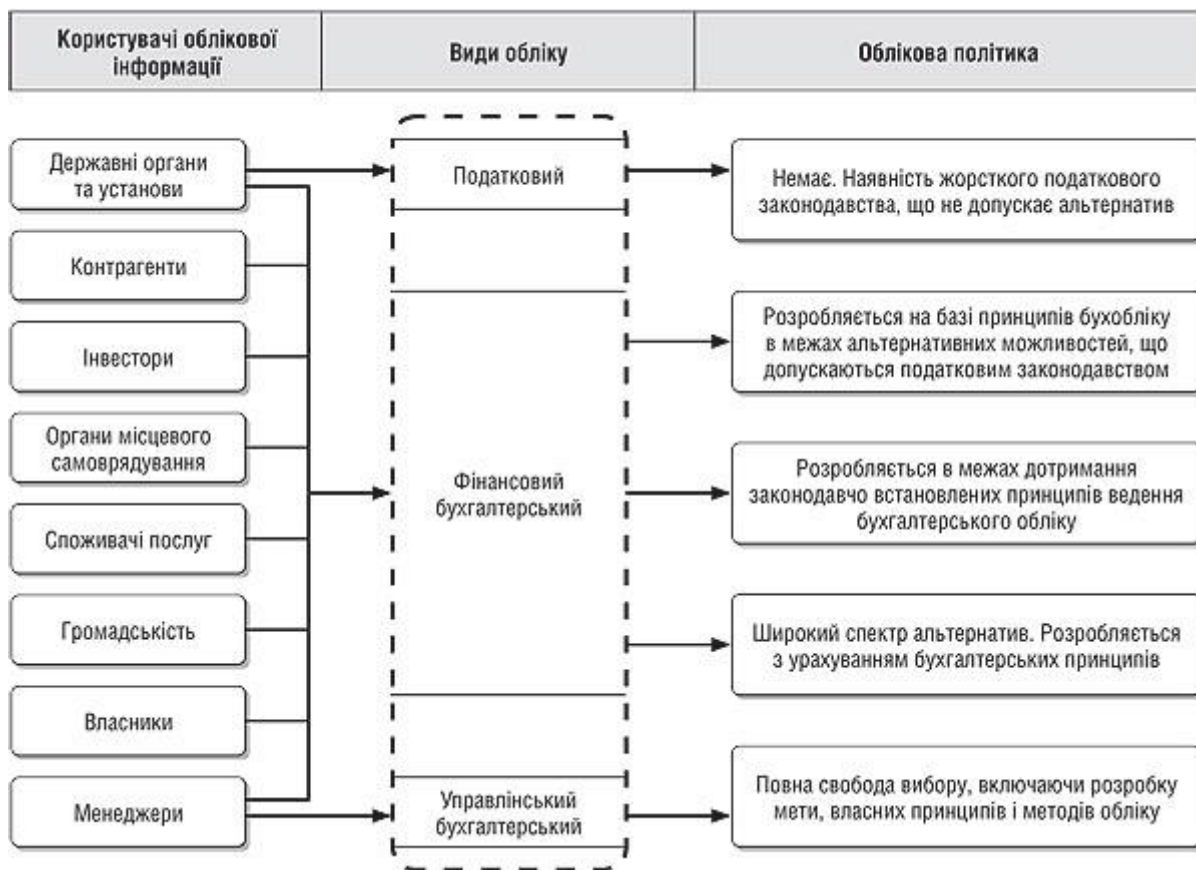

Рис 1.1. Інформація облікової політики за видами обліку

Водночас необхідність формування облікової політики визначається тим, що вона має свої суб'єкти регулювання, якими є на рівні держави Міністерство фінансів України; Методологічна рада при Міністерстві фінансів України, Кабінет Міністрів України, Верховна Рада України, Національний банк України, Державна податкова адміністрація, Державне казначейство та інші органи влади, а на рівні підприємства, насамперед, власник, і це зумовлює вибір методичних прийомів, процедур і способів організації та ведення бухгалтерського обліку із сукупності затверджених

законодавчими та нормативними документами відповідно до особливостей господарської діяльності конкретного підприємства [57, с. 3]. Тому необхідність формування облікової політики підприємства саме цим і зумовлена, оскільки нормативні документи, визначені її суб'єктами на рівні держави, мають лише загальнометодологічний характер.

Отже, практичне ведення облікового процесу на підприємствах безпосередньо вимагає формування на кожному з них власної облікової політики. З одного боку, це зумовлено тим, що згадані нормативні документи визначають методологічні засади бухгалтерського обліку і звітності, а тому повинні доповнюватись конкретизованою методикою, яка б давала можливість забезпечити їх організацію в умовах мінливості ситуації у господарській діяльності підприємств.

З іншого, – необхідність визначення власної облікової політики на кожному із підприємств зумовлюється можливістю вибору варіантів організації бухгалтерського обліку взагалі власними силами, на договірній основі з підприємцями або фірмами, застосування обраного способу оцінки виробничих запасів, нарахування амортизації основних засобів, створення забезпечень (резервів), правил податкового обліку, використання Плану рахунків (повного чи скороченого), рахунків восьмого класу для відображення витрат за елементами тощо, що теж вимагає конкретизації рішення власника підприємства, яке формалізується у вигляді наказу про облікову політику.

Окрім того, галузева специфіка підприємств також є визначальним чинником, який вимагає конкретизації облікової політики на підприємстві, звісно, за умови її відповідності вимогам нормативно-правових актів, які регулюють організацію бухгалтерського обліку і звітності в Україні.

Таким чином, облікова політика підприємства це, по суті, конкретизований кодекс правил, прийомів і процедур ведення бухгалтерського обліку, складання й подання всіх видів звітності (а не тільки фінансової, як це можна тлумачити за назвою згаданого закону), бо навіть у

ньому це непрямо констатується: “Фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку ” [57, ст. 4], який забезпечує дотримання єдиної методики відображення господарських операцій підприємства упродовж тривалого періоду із дотриманням основних методологічних принципів бухгалтерського обліку та фінансової й інших видів звітності, а саме: обачності, повного висвітлення, автономності, послідовності, безперервності, нарахування і відповідності доходів і витрат, превалювання сутності над формою, історичної фактичної собівартості, єдиного грошового вимірника, періодичності [Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні, ст. 4].

Отже, визначення облікової політики підприємства вимагає досконалого оволодіння як загальнометодологічними нормативно-правовими документами, які регулюють організацію бухгалтерського обліку і звітності в Україні, так і опанування специфічних технологічних особливостей діяльності конкретного підприємства, для якого розробляється облікова політика. Лише на основі поєднання основних методологічних вимог з конкретизованою методикою відображення господарських операцій на підприємстві, яка повною мірою пристосована до специфіки його діяльності, можна сподіватися на розробку обґрунтованої облікової політики.

Висновки до I розділу

Термін «облікова політика», визначений Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», означає сукупність принципів, методів і процедур, що використовується підприємством для складання та подання фінансової звітності. Однак, облікова політика визначає також способи організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, з урахуванням конкретних умов його діяльності.

Після відмови держави від жорсткої регламентації в обліку і впровадження в господарську практику П(С)БО у підприємств з'явилися альтернативні варіанти організації обліку з багатьох напрямів господарської діяльності. Обраний оптимальний варіант ведення бухгалтерського обліку має бути узаконений, тобто знайти відображення в наказі про облікову політику підприємства.

На сьогоднішній день є необхідним переосмислення ролі облікової політики в процесі управління підприємством. Саме управлінська спрямованість облікової політики є базовою, оскільки повною мірою може впливати на процеси господарювання.

Визначення облікової політики на підприємствах є досить важливим, але, як показує практика, на багатьох підприємствах навіть немає наказу про облікову політику, або він не знаходить свого застосування.

Формуючи облікову політику підприємство повинно вибирати такі принципи, методи та процедури обліку, які дозволяють достовірно відобразити фінансовий стан і результати діяльності та забезпечити зіставність фінансових звітів. Звідси головне призначення облікової політики – встановити найбільш вірогідні для конкретного підприємства методи обліку та на їх підставі скласти фінансову звітність, що відповідатиме якісним характеристикам П(С)БО.

РОЗДІЛ II

ВПЛИВ ВЛАСНОЇ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА НА ФОРМУВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО, УПРАВЛІНСЬКОГО ТА ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ

2.1. Організація бухгалтерського обліку як важливий аспект здійснення облікової політики підприємства

Важливим аспектом здійснення облікової політики підприємства є науково обґрунтована сукупність умов, при яких найбільш раціонально здійснюється збір, обробка і зберігання бухгалтерської інформації з метою контролю за правильним використанням майна підприємства та надання користувачам правдивої, повної та своєчасної інформації. Ці функції виконує важлива складова облікової політики підприємства – організація бухгалтерського обліку.

Зокрема, завідувач кафедри обліку і аудиту Київського Національного університету ім. Т.Г. Шевченка, доктор економічних наук, професор В.Г. Швець відзначає: „Облікову політику можна розглядати, з одного боку, як сукупність прийомів і методів, за допомогою яких здійснюється керівництво бухгалтерським обліком в Україні в особі уповноважених на те законодавчих та виконавчих органів влади, з іншого – як сукупність конкретних методів і способів організації та форм бухгалтерського обліку, прийнятих підприємством на підставі загальних правил і особливостей господарської діяльності” [70, с. 290].

Організація здійснення облікової політики -необхідність певної організаторської роботи на підприємстві не тільки з боку керівника та головного бухгалтера ,це виконання кожним обліковим працівником визначених його службовими обов’язками функцій і процедур причому не тільки безпосередньо на власному робочому місці, але й щодо забезпечення контролю. У свою чергу це вимагає конкретизації в наказі про облікову

політику (або в додатку до нього) функціональних обов'язків кожного працівника.

Безумовно, що сама собою облікова політика підприємства здійснюватись не може, а розраховувати на її стихійне запровадження на відповідних ділянках бухгалтерського обліку не доводиться. Звідси витікає необхідність певної організаторської роботи щодо виконання вимог наказу про облікову політику підприємства. Її мають здійснювати як керівник підприємства, так і головний бухгалтер. Зокрема, керівник підприємства повинен створити належні умови для забезпечення здійснення облікової політики, оскільки згідно Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника (власників) або уповноваженого органу (посадової особи) відповідно до законодавства та установчих документів. Він же несе відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років.

Водночас усе ж таки безпосередньо організацію облікової політики на підприємстві забезпечує головний бухгалтер, оскільки лише він, як компетентний спеціаліст, може виконувати роботу щодо контролю за виконанням пов'язаних з нею надто специфічних робіт. У загальному вони визначені тим же Законом України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”.

Зокрема, головний бухгалтер або особа, на яку покладено ведення бухгалтерського обліку підприємства:

- забезпечує дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку, складання і подання у встановлені строками фінансової звітності;
- організує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського

обліку всіх операцій;

- бере участь в оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням втрат від нестачі, крадіжки і псування активів підприємства;
- забезпечує перевірку стану бухгалтерського обліку у філіях, представництвах, відділеннях та інших відокремлених підрозділах підприємства.

Водночас керівник підприємства зобов'язаний створити необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечити неухильне виконання всіма підрозділами, службами та працівниками, причетними до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів.

Таким чином, організація здійснення облікової політики підприємства – прерогатива цих двох посадових осіб. але це не означає, що на цьому вона завершується, бо у принципі облікову політику підприємства здійснюють всі посадові особи, в тій чи іншій мірі пов'язані із забезпеченням бухгалтерського обліку господарських операцій. Насамперед це, звичайно, працівники бухгалтерії, які безпосередньо виконують повсякденну рутинну роботу щодо виконання вимог облікової політики на підприємстві.

Тому загалом організацію здійснення облікової політики на підприємстві можна розглядати як виконання кожним обліковим працівником визначених його службовими обов'язками функцій і процедур причому не тільки безпосередньо на власному робочому місці, але й щодо забезпечення контролю за дотриманням вимог встановленої облікової політики іншими посадовими особами структурних підрозділів підприємства, насамперед матеріально-відповідальними особами-комірниками, зав складами, вагарями, а також обліковцями, диспетчером автопарку та ін. В цьому випадку вони діють від імені керівника підприємства і головного бухгалтера, тому такі ж забезпечення облікової політики такі ж обов'язкові,

як і перших двох осіб.

У свою чергу це вимагає конкретизації в наказі про облікову політику (або в додатку до нього) функціональних обов'язків кожного працівника бухгалтерії, що традиційно пов'язується насамперед із визначенням найменування їх посад.

Варто мати на увазі, що зараз розподіл обов'язків серед облікових працівників не регламентований, як і їх чисельність (за винятком бюджетних установ). Директивні галузеві відомства, зазвичай, рекомендують підвідомчим підприємством державної форми власності, структуру управлінського апарату (в тому числі й бухгалтерії) або й затверджують відповідні штатні розписи на основі пропозицій останніх. Які відображають специфіку їх діяльності. на підприємствах інших форм власності (акціонерна, колективна, приватна, спільна) доводиться визначати чисельність облікових працівників самостійно. Однак це не означає, що облікова політика тут є стохастичною і штат бухгалтерії може бути визначений волюнтаристським рішенням керівника підприємства без жодних критеріїв, які дають можливість визначитись з чисельністю бухгалтерів, рахунків тощо. Як і будь-яка діяльність, облікова робота теж має певний доступний рівень інтенсивності, тривалості і в принципі може бути унормована, виходячи з обсягу операцій, який охоплює технологію облікового процесу на кожному робочому місці. Водночас зрозуміло, що на кожному підприємстві забезпечити науково обґрунтоване нормування праці облікових працівників за посадами на основі хронометражу неможливо і для цього доводиться використовувати усереднені критерії визначення їх кількості, приміром з урахуванням їх чисельності середньорічних працівників. Звісно, що посада головного бухгалтера за цим критерієм не визначається і він є одним на підприємство (хіба, що тут будуть організовані дві бухгалтерії: фінансова й управлінська, причому незалежні одна від одної. Але поки що на вітчизняних підприємствах про такий поділ бухгалтерського апарату не йдеться). Решта ж працівників, у тому числі й посади заступника головного бухгалтера тощо

можуть визначатись за такими показниками:

Облікові посади	Середньорічна чисельність працівників
Заступник головного бухгалтера	Один на підприємство з чисельністю середньорічних працівників понад 300 чол.
Старший касир, касир, старший бухгалтер, бухгалтер, бухгалтери відповідної категорії; бухгалтери, рахівники і обліковці: центральної бухгалтерії, ремонтної майстерні, авто гаража, цехів, діляниць, і т. ін.	Один на підприємство. Кількість посад на підприємствах залежить від чисельності середньорічних працівників до 279 чол. – одна посада на кожні 70 чол. при чисельності середньорічних працівників від 280-450 чол. – одна посада на кожні 90 чол.; при чисельності середньорічних працівників від 450 до 1000 чол. – одна посада на кожні 100 чол.; при чисельності середньорічних працівників понад 1000 чол. – одна посада на кожні 100 чол.

За обліковою політикою підприємства мають бути визначені права й обов'язки головного бухгалтера, якщо обрано варіант ведення бухгалтерського обліку штатною службою на чолі з ним. Зокрема, необхідно встановити, що у відповідності зі ст. 7 Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" Міністерство праці та соціальної політики 28 грудня 2001 р. затвердило вимоги до кваліфікаційних характеристик професій працівників бухгалтерського обліку. Так, кваліфікованими вимогами до зайняття посади головного бухгалтера, начальника (завідувача) відділу (управління) бухгалтерського обліку є: повна вища освіта відповідного напрямку підготовки (магістр, спеціаліст), післядипломна освіта в галузі управління; стаж бухгалтерської роботи за професіями керівника нижнього рівня: для магістра – не менше двох років, для спеціаліста – не менше трьох років. Для завідувача сектору (бюро) у відділ (управлінні) бухгалтерського обліку: повна вища освіта відповідного напрямку підготовки (магістр, спеціаліст); стаж бухгалтерської роботи: для

магістра – не менше двох років, для спеціаліста – не менше трьох років.

Економічна перебудова нашого суспільства та перехід до ринку ставить сьогодні нові вимоги перед системою вищої освіти. Вона повинна забезпечити, підготовку висококваліфікованих спеціалістів для різних галузей народного господарства. Особливої уваги заслуговує професійна підготовка кваліфікованих спеціалістів-економістів, які повинні бути озброєні найсучаснішими досягненнями вітчизняної та зарубіжної науки та теоретичними здобутками минулих періодів і вміти застосовувати їх в народному господарстві. „За новими кваліфікаційними вимогами (з 2002 року), головний бухгалтер підприємства повинен мати повну вищу економічну освіту (з дипломом спеціаліста або магістра) і стаж бухгалтерської роботи за професіями керівника нижчого рівня: для магістра – не менше 2 років; для спеціаліста – не менше 3 років. Такі ж вимоги висуваються і до начальника (завідувача) відділу (управління) бухгалтерського обліку та завідувача сектором (бюро) у відділі (управлінні) бухгалтерського обліку” [23, с.55].

2.2. Особливості формування управлінського обліку за обліковою політикою підприємства

Із впровадженням Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 1 «Розкриття облікової політики» (1975 р), у міжнародну практику обліку офіційно введено поняття “облікова політика” (accounting polisy).

В Україні економічний термін “облікова політика” узаконено в процесі реформування бухгалтерського обліку, а основні принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності викладені в статті 4 розділу 1 Закону України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” (від 16. 07. 1999 р. № 996. – XIV) і пункті 18 П(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової

звітності”.

Методичні основи функціонування облікової політики підприємства базуються на організації всіх видів обліку (управлінського, бухгалтерського, податкового) та складанні звітності.

Облікова політика має велике значення для всіх видів підприємницької діяльності і скрізь вона має свої особливості. Від уміло сформованої облікової політики багато в чому залежать ефективність управління господарською діяльністю підприємства та стратегія його розвитку на тривалу перспективу.

Фінансовий облік визначається як комплексний системний облік усіх засобів та процесів господарської діяльності, відповідно до вимог чинного законодавства.

За даними фінансового обліку виявляють прибуток або збиток підприємства та складають фінансову звітність, яка містить інформацію про результати господарської діяльності підприємства (фірми) і потрібна акціонерам, інвесторам, банкам, державним фінансовим органам, податковим службам тощо.

Облікова політика ґрунтується на системі управлінського обліку і має управлінську спрямованість. Управлінський облік визначається як облік для задоволення інформаційних потреб керівництва даного підприємства (фірми) та його підрозділів. Найістотнішими при цьому є своєчасне одержання детальної та вірогідної інформації про доходи й затрати як у цілому по підприємству, так і в розрізі його окремих ділянок. У межах внутрішньогосподарського обліку виробничих підприємств ведеться детальний облік затрат та калькулювання собівартості продукції, яку підприємство випускає.

З урахуванням таких застережень можна визначити відмінності фінансового й управлінського обліку. Насамперед вони мають різну мету. Управлінський облік забезпечує необхідною інформацією керівництво і спеціалістів підприємства, отже, така інформація є внутрішньою.

Фінансовий облік забезпечує складання звітності для зовнішніх користувачів, тому ця інформація не може бути конфіденційною, її мають право перевіряти контролюючі органи – ревізори, податківці, спеціалісти вищестоящих органів управління.

Доступ зовнішніх користувачів до інформації управлінського обліку теоретично закритий. На практиці в нас цього не дотримуються, оскільки методологічно сфера управлінського обліку поки що не окреслена хоча б у загальних рисах, а тому методика ведення на підприємствах не сформована, але заперечувати його зовсім навряд чи правомірно, оскільки певні елементи на підприємствах все ж таки застосовуються.

Фінансовий облік здійснюється за загальноприйнятими положеннями (стандартами). Управлінський облік законодавчо не регламентується, а здійснюється підприємством самостійно, виходячи з його облікової політики. Тому управлінський облік має в більшій мірі креативний (творчий) і футурологічний характер, він націлений на прогнозування результатів управлінських рішень, на їх обґрунтування до здійснення. Фінансовий облік скрупульозно фіксує минулі операції, його характерною ознакою є історичність, тут неможливе наближене відображення результатів, якому часто віддають перевагу управлінці при альтернативі: недостатньо точна, але своєчасна інформація, або ж точна, але запізніла.

У фінансовому обліку здійснюється контроль за активами і капіталом підприємства загалом. В управлінському обліку контроль за активами здійснюється у розрізі центрів відповідальності – структурних підрозділів підприємства. Вважаємо, що капітал підприємства не є об'єктом управлінського обліку. Взагалі окремі дослідники, на наш погляд, надто звужують сферу управлінського обліку, зводячи її до трьох видів об'єктів: доходи, активи, витрати, або ж навіть до обліку витрат. Таке трактування доволі спірне, хоча в підсумку будь-яка діяльність завершується певними витратами.

Управлінський облік доволі деталізований, він ведеться за значно

ширшою номенклатурою об'єктів. Це можна проілюструвати на прикладі обліку витрат виробництва за новим Планом рахунків в Україні. Зокрема, у фінансовому обліку достатньо сформувати інформацію про обороти за синтетичними рахунками класів 8 та 9, тобто про витрати на підприємстві загалом, щоб за його даними можна було скласти „Звіт про фінансові результати” ф. № 2. В управлінському ж обліку інформація про витрати виробництва розчленовується за об'єктами калькуляції, елементами витрат, тут визначають їхні відхилення від нормативів, оперативно аналізують, зрештою визначають собівартість одиниці продукції за кожним видом.

С. Ф. Голов зазначає: „Управлінський облік – процес виявлення, виміру, накопичення, аналізу, підготовки, інтерпретації й передавання інформації, яку використовує управлінська ланка для планування, оцінки і контролю всередині організації й забезпечення відповідного підзвітного використання ресурсів” [20, с. 642].

Управлінський облік виник як облік виробничих витрат і собівартості продукції, який називався виробничим обліком (cost accounting), а управлінський, який забезпечує управління підприємством інформацією для прийняття рішень виробничими витратами (management accounting,).

Облікова політика підприємства має визначатись з урахуванням моделі управлінського обліку та його взаємозв'язку з підсистемою фінансового обліку. При цьому варто враховувати зарубіжний досвід. Приміром, В. М. Ткач та М. В. Ткач [65. с.29] на підставі узагальнення світової практики ведення обліку витрат і обчислення собівартості продукції виділили чотири системи організації управлінського обліку (точніше формування інформації про витрати та результати діяльності підрозділів, сегментів діяльності тощо):

- управлінський облік повністю виділений з фінансового за допомогою ведення спеціальних рахунків-екранів;
- управлінський облік стає автономний щодо системи фінансового обліку;
- управлінський облік не ведеться, але облік витрат за носіями для

обчислення собівартості продукції, робіт і послуг здійснюється статистично, тобто поза системою бухгалтерського обліку, хоч дані статистичного обліку пов'язуються з даними бухгалтерського обліку;

– управлінський облік відсутній, а облік виробничих витрат інтегровано у фінансовий облік.

Окрім визначення управлінського обліку та його взаємозв'язку з підсистемою фінансового обліку облікова політика підприємства має враховувати варіанти обліку витрат виробництва та калькулювання собівартості продукції.

У цьому питанні насамперед мають враховуватись вимоги П(С)БО 16 „Витрати”, за яким собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізовано протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат.

При формуванні облікової політики підприємства треба зазначити, що загальновиробничі витрати в кінці місяця розподіляють на об'єкти аналітичного обліку основного виробництва пропорційно до фактичної суми прямих витрат – за тими видами витрат, що лімітуються по відношенню до суми прямих витрат, та пропорційно до фактичної оплати праці робітників основного виробництва – за тими видами, ліміт за якими встановлено по відношенню до цієї статті витрат.

При цьому нагадаємо, що Т. Ю. Дроздова розглядає визначення бази розподілу загальновиробничих витрат і порядок оцінки залишків незавершеного виробництва як окремий метод бухгалтерського обліку [24].

Залишивши поки осторонь те, що в даному випадку мова йде насамперед про два окремі методи, підкреслимо: не всі автори поділяють такий підхід.

Зокрема, якщо виходити з того, що у П(С)БО 16 „Витрати” визначено базу розподілу загальновиробничих витрат як нормальну потужність у машино-годинах, то так вважати нібито неправильно, оскільки у документі

про облікову політику (наказі) слід зазначати лише ті принципи та процедури, щодо яких є різні варіанти вирішення, а норми, суворо регламентовані Законом про бухгалтерський облік та П(С)БО, переписувати до цього документа не варто.

Однак у тому ж положенні вказано, що перелік і склад змінних та постійних загальновиробничих витрат установлюються підприємством. Окрім того, універсалізація розподілу загальновиробничих витрат, зважаючи на галузеві особливості діяльності підприємств, а інколи – й приналежних до однієї галузі, але зі значною специфікою виробництва, непридатна. Тому, на нашу думку, вказані застереження є підставою для визначення за обліковою політикою підприємства конкретної бази розподілу загальновиробничих витрат, яка враховує специфічні особливості його діяльності, хоч загальнометодологічний принцип щодо врахування їх поділу на змінні й постійні має бути безумовно дотриманий на кожному з них, незалежно від галузевої приналежності.

Конкретний перелік рекомендується визначати на основі зв'язку кожної статті із загальним обсягом виробництва. Якщо взяти інформацію про витрати за кожною статтею і обсяг продажу за останні 3 роки, то можна визначити, які витрати є залежними (змінними) і незалежними (постійними). Такими поділ необхідний для обґрунтованого їх розподілу та включення до собівартості продукції.

Але безумовність визначення такого поділу загальновиробничих витрат не означає, що таким же має бути підхід щодо їх розподілу, оскільки тут є можливості вибору конкретного варіанта принаймні з перелічених вище чотирьох, а не тільки пропорційно машино-годин за нормальної потужності.

При формуванні облікової політики підприємств слід мати на увазі також те, що залежно від конкретної приналежності підприємства до відповідної галузі переробної промислової відрізняються об'єкти (види продукції), собівартість яких калькуюють в управлінському обліку.

Отже необхідно створити таку систему отримання інформації, яка

забезпечувала б реальне управління підприємством та сприяла отримання позитивного фінансового результату. Важливу роль тут відіграє правильний вибір та закріплення в наказі про обліковій політику підприємства системи ведення управлінського обліку, обліку витрат виробництва та калькулювання собівартості продукції.

При формуванні облікової політики щодо витрат виробництва та калькуляції собівартості продукції насамперед мають враховуватись вимоги П(С)БО 16 „Витрати”, за яким собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізовано протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат.

Визнання переваг ринкового механізму саморегуляції виробництва загострило проблему підвищення оперативності бухгалтерського обліку, що можливе завдяки відкритому доступу до наукових праць західних учених та використанню їх прогресивних розробок у вітчизняній практиці.

Метою управлінського обліку є забезпечення керівництва підприємства робочою інформацією, необхідною для планування і контролю діяльності. Управлінський облік розуміють у нас як процес виявлення, вимірювання, накопичення, аналізу, підготовки, інтерпретації та передачі інформації, що використовується управлінською ланкою для планування, оцінки та контролю всередині підприємства. Отже, власне облік тут лише одна, як вказують науковці на основі аналізу міжнародної практики, хай і життєво важлива складова частина. У зв'язку з потребою ефективного управління бухгалтерія західних фірм бере на себе обов'язки, які традиційно розосереджені в нас у плановому відділі, аналітичних службах. Тому управлінський облік не можна розглядати лише з позиції відокремлення об'єктів, що були складовою частиною системи бухгалтерського обліку. Такий підхід, на нашу думку, може бути вмотивований щодо визначення змісту фінансового обліку. Управлінський облік – це не тільки частина традиційного бухгалтерського обліку, а, по суті, самодостатня, заново

сконструйована система формування і використання в управлінській діяльності інформації, яка включає й ту, що сформована у фінансовому обліку. Він включає не тільки облікові методи процедури, але й такі, які удосконалюють планування, контроль та прийняття рішень, і є ефективним тоді, коли система управління включає зворотний зв'язок.

Виходячи з таких міркувань, треба визнати, що намагання охопити всі аспекти управлінського обліку з вузькопрофесійної точки зору бухгалтера є завідомо безперспективним і завершується поверховим викладом тривіальних істин, про що й свідчить більшість публікацій останніх років за цією тематикою. Методологія і методика функціонування системи управлінського обліку в Україні потребує комплексного дослідження цієї проблеми фахівцями різного профілю, у першу чергу управлінцями, оскільки саме для них призначена інформація, що має формуватись у цій системі. Обліковий аспект цієї системи також дуже важливий, оскільки ефективність управлінських рішень вимірюється і фіксується саме завдяки відображенню фактографічних даних на відповідних носіях інформації. Тому, виклад саме облікових аспектів управлінського обліку має певне теоретичне і практичне значення, оскільки при вдалому вирішенні може бути тим сегментом, який потім можна буде вмонтувати у його цілісну систему. Позаяк у вітчизняній науці ще не сформовано чіткого розуміння змісту системи управлінського обліку, його структури, то у вузькому розумінні традиційно висвітлюються під такою назвою саме облікові аспекти. Доречно підкреслити, що й до сьогодні існують розбіжності навіть у визначенні змісту управлінського обліку.

Визначення управлінського обліку наведені у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Визначення управлінського обліку, що наведені у працях вітчизняних і зарубіжних науковців

№ з/п	Визначення	Автор, джерело інформації
1	Управлінський облік - це процес виявлення, вимірювання, накопичення, аналізу, підготовки,	Голов С. Ф., Єфименко В. І. [1,

	інтерпретації та передачі інформації, що використовується управлінською ланкою для планування, оцінки і контролю всередині організації та для забезпечення відповідного підзвітного використання ресурсів.	с. 246]
2	Внутрішньогосподарський облік (так званий управлінський, виробничий контролінг) не є самостійним бухгалтерським обліком. Це продовження, а точніше, подальше поглиблення, деталізація даних бухгалтерського фінансового обліку в частині витрат та доходів діяльності, коли розкривається вся ефективність придбання ресурсів, їх переробки, технологічних та організаційних рішень, мотивації тощо.	Сопко В. В. [2, с. 483]
3	Управлінський облік - підсистема, яка в межах однієї організації забезпечує її управлінський апарат інформацією, що використовується для планування, власне управління і контролю за діяльністю організації.	Шереметов А. Д. [3, с. 17]
4	Управлінський облік є самостійною підсистемою бухгалтерського обліку із своїм предметом, методом і завданнями, яка тісно пов'язана з управлінською системою і направлена на зниження витрат виробництва та збільшення прибутків підприємства.	Пушкар М.С. [4]
5	Під управлінським обліком розуміють процес виявлення, вимірювання, накопичення, аналізу, підготовки, інтерпретації та передачі інформації, що використовується управлінською ланкою для планування, оцінки і контролю всередині підприємства.	Бутинець Ф.Ф. [5]
6	Управлінський облік - це надання особам в самій організації інформації, на основі якої вони приймають більш обґрунтовані рішення і підвищують ефективність і продуктивність поточних операцій.	Друри К. [6]
7	Управлінський облік - це процес неперервного удосконалення планування, проектування, вимірювання і функціонування систем фінансової та не фінансової інформації, який спрямовує дії менеджменту, мотивує поведінку, підтримує і створює культурні цінності, необхідні для досягнення стратегічних, тактичних і оперативних цілей організації.	Аткінсон Ентони А. [7]
8	Економічна система, пов'язана з підготовкою та	Нападовська Л.В.

	забезпеченням системи управління інформацією при здійсненні інвестиційної, операційної і фінансової діяльності, яка дозволяє розробляти та в комплексі приймати найбільш ефективні оперативні, тактичні і стратегічні рішення на різних рівнях управління підприємством, називається управлінським обліком.	[8]
9	Управлінський облік - це підсистема контролінгу, побудована на засадах бухгалтерського обліку, але з урахуванням специфіки конкретного підприємства, головне завдання якої полягає в забезпеченні керівного апарату підприємства релевантною, своєчасною і повною інформацією, яка слугує для прийняття управлінських рішень, використовується під час планування, контролю й аналізу процесів фінансово-господарської діяльності підприємства.	Панков В.А., Єлецьких С.Я., Михайличенко Н.М. [9]

Досвід підприємств України свідчить, що практичне застосування управлінського обліку ще не набуло належного поширення. На нашу думку, основною причиною є те, що в Законі України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” з управлінського обліку передбачено індивідуальні підходи до організації роботи на цій ділянці у кожному конкретному підприємстві.

Практичний бік застосування управлінського обліку ставить перед керівництвом підприємства конкретні завдання організаційного характеру, а саме: чи доцільне використання цього виду обліку; чи створювати управлінську бухгалтерію; який має бути порядок формування інформації про витрати, обсяг виробництва та систему контролю за цими показниками тощо.

Величезний вплив на вирішення цих проблем мають галузеві організаційні та інші особливості конкретного підприємства, наявність внутрішньої й зовнішньої звітності тощо.

Вирішальне значення при цьому мають відігравати розміри підприємства, потреби щодо забезпечення інформацією всіх рівнів управління та методики збору й опрацювання даних.

Однак найбільші складності для успішного впровадження

управлінського обліку обумовлені особливостями діяльності окремих ланок народного господарства. При цьому мають бути враховані конкретні методичні підходи, які б дали змогу побудувати облік витрат та систему бюджетування відповідно до технології, узгодити з функціями витрат, а також запропонувати такі методи, які б допомогли створити належну систему контролю витрат. Таку схему впровадження управлінського обліку запропонував М. Чумаченко ще у 1999 р., однак ця проблема досі не вирішена.

На жаль, у підручниках та посібниках, що вийшли у світ в Україні та за рубежом, висвітлено лише загальні положення і зовсім не приділяється уваги особливостям управління витратами в окремих галузях.

Підсумовуючи викладене, можна зауважити, що фінансовий та управлінський облік мають різні: методологічні сфери, ступінь деталізації, нормативну базу, спрямованість і т.п., проте слугують одній цілі – мінімізації витрат та максимізації позитивного фінансового результату.

2.3. Формування облікової політики з урахуванням вимог Податкового кодексу України

Останнім часом увага практиків та науковців зосереджується на питанні формування облікової політики, особливо, із прийняттям Податкового кодексу України. В діяльності підприємств питанням податкового планування поки що приділяється недостатньо уваги, що звичайно негативно впливає на величину прибутку та можливості розвитку бізнесу. Адже організація ефективного податкового планування орієнтована на пошук способів мінімізації податкових платежів, одним з яких є розробка облікової політики.

Розвиток прозорої податкової політики підприємства передбачає демократизацію відносин між платниками податків та податковими

органами, що виступають від імені держави. Здійснення такої політики залежить від облікової податкової політики на кожному підприємстві, завданням якої є оптимізація розміру податків самим платником (суб'єктом господарювання). Таке право надано Законом України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”. Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 1 „Розкриття облікової політики” передбачено визначати на календарний рік власну облікову політику, що містить основні принципи бухгалтерського обліку та їх додержання у відображенні господарської діяльності в обліку й фінансовій звітності. Зокрема, це стосується використання задекларованих методичних прийомів у системі обліку податків, амортизації, доходів, витрат, створення фондів тощо.

Облікова політика – це вибір способів ведення обліку керуючись чинними нормативно-правовими актами, національними і міжнародними стандартами обліку. Якщо ж в законодавстві не передбачено ніяких методик, то тоді підприємство зобов'язане самостійно визначитися з процедурами щодо обліку певних об'єктів в межах чинного законодавства. У будь-якому разі має бути витримана одна з найважливіших умов – єдність облікової політики на підприємстві. Це означає, що вибір способів ведення обліку здійснюється на єдиних засадах, тобто всі господарські операції у структурних підрозділах організації повинні відображатися в обліку за єдиною прийнятою методологією.

При складанні облікової податкової політики підприємства на конкретний період необхідно виходити з його економіко-правового статусу, а також впливу внутрішньогосподарського й зовнішнього ринкового середовища.

Податкова облікова політика підприємства передбачає адекватне відображення в системі податкового обліку формування повної, об'єктивної й достовірної інформації, що є базою для нарахування та сплати податків та зборів в установлені строки й у визначеному розмірі. Податковий облік на підприємстві узагальнює первинні документи (згруповані відповідно до прийнятої методології) з метою визначення бази для розрахунку податків.

Сам порядок ведення обліку податків установлюється підприємством в обліковій політиці та затверджується наказом керівника.

Важливо також знати і часові аспекти запровадження облікової політики стосовно податкового обліку. Така політика застосовується з 1 січня року, наступного за роком затвердження її відповідним наказом (розпорядженням) керівника організації і підлягає розкриттю в пояснювальній записці до річного звіту. До початку року облікова політика легалізується перед податковою адміністрацією й у разі слушних зауважень – коригується. При потребі підприємство може вносити корективи до облікової політики у випадках зміни податкового законодавства, суттєвої зміни умов та видів діяльності підприємства та впровадження нових комп'ютерних технологій обліку. Рішення про такі зміни мають відображатися в наказі про облікову політику, узгоджуватися з податковою адміністрацією та застосовуватися з початку нового звітного року.

Звісно, що в обліковій політиці також необхідно передбачити методологію ведення податкового обліку, що включає розроблені форми реєстрів податкового обліку, а також порядок відображення в них аналітичних даних податкового обліку й даних первинних документів. Як бачимо законодавством передбачено складання лише окремих первинних документів (податкові накладні) і реєстрів (книги обліку придбаних і проданих товарів) для розрахунку ПДВ. Тому головною частиною в організації податкового обліку є розробка та затвердження податкових реєстрів, призначених для систематизації й накопичення інформації в обліку. Вони можуть бути подані у вигляді податкових розрахунків, таблиць або карток, що містять відомості про об'єкти податкового обліку. Такі реєстри є допоміжними при складанні звітності за визначений податковий період. Дуже важливо досконало пропрацювати допоміжні реєстри, бо якщо вони не будуть базуватися на основних засадах зазначених в нормативних документах, то вони будуть спотворювати звітну інформацію, що принесе за собою негативні наслідки.

Отже, у кожного підприємства є можливість створити кращі умови для свого бізнесу, з точки зору оподаткування.

Облікова політика щодо податкового обліку є дуже важливою і актуальною темою для будь-якого підприємства. Головне є те, що кожен підприємець повинен усвідомити, що це є інструментом, який можна використати на користь свого бізнесу. Але для того, щоб це зробити треба розібратися в сутності податкового обліку на підприємстві, що включає в себе акумулювання великих обсягів інформації (як про підприємство, так і законодавства), а також її аналіз з подальшим прийняттям рішення, яке буде відображене у наказі про облікову політику.

Огляд та аналіз нормативних документів та сучасних економічних видань показав, що останнім часом увага практиків та науковців зосереджується на питанні формування облікової політики. Інтерес до цієї проблеми зумовлений суперечністю сприйняття цього виду обліково-економічної діяльності, а особливо, із прийняттям Податкового кодексу України.

Проблеми формування облікової політики підприємства вирішені ще не повністю. Тому питання, пов'язані з теоретичними та практичними основами формування облікової політики, потребують розгляду та розробки конкретних рекомендацій.

Одержані дослідниками-попередниками результати виходять із того, що облікова політика – виключно бухгалтерська проблема і це обумовлює розуміння її спрямованості і сутності. В літературі три найбільш розповсюджені трактовки визначення облікової політики:

- прийнята підприємством сукупність способів ведення бухгалтерського обліку – первинного спостереження, вартісного виміру, поточного групування та підсумкового узагальнення фактів господарської діяльності [5, с. 312];

- сукупність способів організації та ведення бухгалтерського обліку відповідно до загальних правил та особливостей господарської діяльності

підприємства [35, с. 318];

- сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності [14, 523]. Саме це трактування міститься в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [57, с. 3].

Наказ про облікову політику має містити лише перелік обраних підприємством методів оцінки, процедур обліку, щодо яких нормативна база бухгалтерського обліку передбачає не один варіант.

Визначивши підходи до обліку активів чи зобов'язань, підприємство в праві їх змінити. Таку можливість передбачено в п. 9 П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» [48, с. 32].

Трансформувати облікову політику дозволено, коли:

- 1) змінюються статутні вимоги підприємства;
- 2) змінюються вимоги органу, який затверджує положення бухгалтерського обліку (тобто Мінфіну);
- 3) зміни забезпечать достовірне відображення подій або операцій у фінансовій звітності підприємства.

Не будь-яка зміна в наказі про облікову політику потрапляє під визначення змін в обліковій політиці. Наприклад – зміна методу амортизації. Її хоч і прописують у наказі про облікову політику, але це не що інакше, як зміна облікової оцінки [71, с. 20]. Тому необхідно чітко розмежувати зміни в обліковій політиці від змін в облікових оцінках.

Формування облікової політики, як прийнято, відноситься до компетенції бухгалтерської служби. Але керівники підприємств повинні знати, що облікова політика формується не тільки задля обліку. Вся функціональна діяльність, зумовлена обліковою політикою, повинна здійснюватися з метою розвитку і вдосконалення виробничої системи. Головний бухгалтер і особи, на яких покладено ведення бухгалтерського обліку, забезпечують його здійснення відповідно до обраної облікової політики.

В умовах крупних підприємств доцільно створити спеціальний відділ з формування облікової політики, який буде підпорядкований керівнику фінансової служби підприємства, для проведення організаційної роботи з формування облікової політики більш продуктивно і постійно.

Облікова політика для цілей оподаткування – це документ, у якому платник податків повинен прописати всі ті правила і методи, якими він має намір керуватися при розрахунку і сплаті податків та зборів.

Підприємством може бути визначений один із двох варіантів складання облікової податкової політики:

- відобразити окремі питання по кожному податку, який сплачується підприємством, у відповідних розділах єдиного наказу про облікову податкову політику;
- скласти для кожного податку свою окрему облікову політику і затвердити їх як додатки до наказу про облікову політику для цілей оподаткування.

Облікова політика підприємства для цілей оподаткування повинна вирішувати три основних завдання (рис. 2.1).

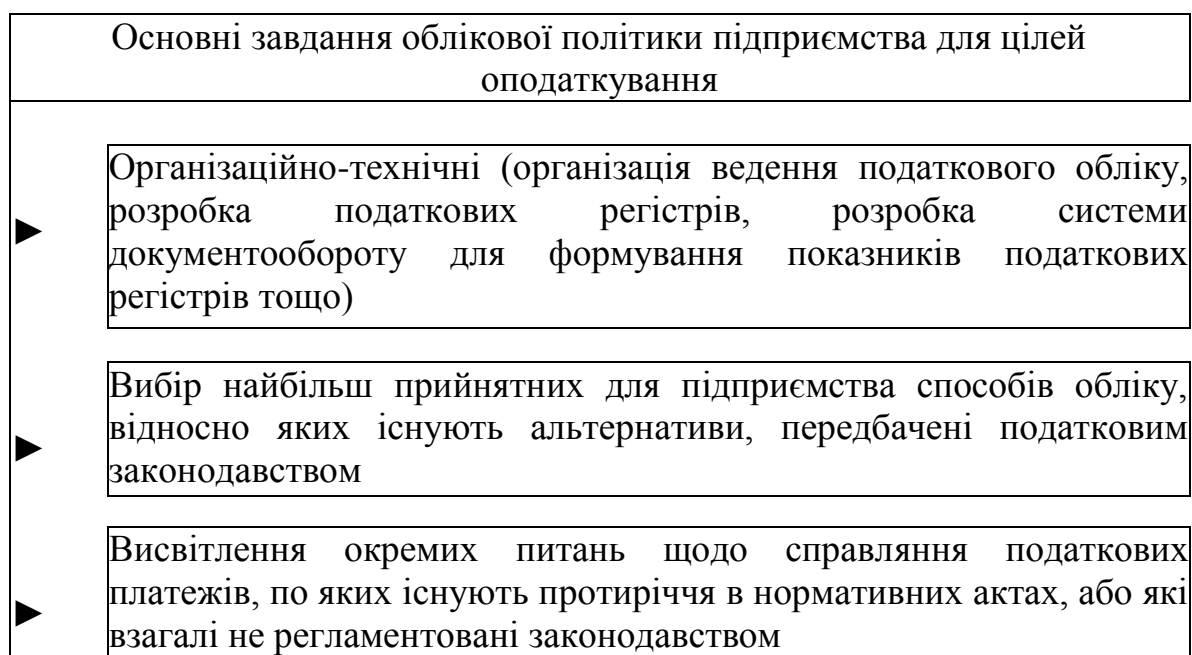

Рис. 2.1. Основні завдання облікової політики підприємства для цілей оподаткування

Вирішення вказаних завдань є досить важливим для підприємства у процесі його подальших взаємовідносинах з податковими органами. Правильно складена облікова політика для цілей оподаткування дасть змогу уникнути багатьох конфліктних ситуацій з податковими органами.

При розробці облікової політики необхідно виходити з тих обставин, у яких реально діє підприємство, визначити найближчі перспективи його розвитку, і на цій основі виділити ті питання, які дійсно повинні знайти своє відображення в документі, що складається. Навіть якщо в недалекому майбутньому підприємство займеться новим видом діяльності, способи податкового обліку якого не були передбачені в обліковій політиці, платник податків має право внести в цю облікову політику відповідні зміни та доповнення.

При цьому, варто пам'ятати, що розробка платником податків своїх власних способів або методик податкового обліку можлива тільки в тих випадках, коли нормами податкового законодавства вони або не визначені взагалі, або визначені не досить прозоро, що не дозволяє трактувати їх однозначно, і найчастіше приводить до конфлікту з податковими органами. Якщо ж, з якихось окремих питань оподаткування в законодавстві правила обліку чітко й однозначно визначені, то в платника податків ніякого альтернативного вибору немає, і він зобов'язаний такі правила чітко виконувати.

Висновки до II розділу

Організація здійснення облікової політики – необхідність певної організаторської роботи на підприємстві не тільки з боку керівника та головного бухгалтера, це виконання кожним обліковим працівником визначених його службовими обов'язками функцій і процедур причому не тільки безпосередньо на власному робочому місці, але й щодо забезпечення контролю. У свою чергу це вимагає конкретизації в наказі про облікову політику функціональних обов'язків кожного працівника.

Організацію здійснення облікової політики на підприємстві можна розглядати як виконання кожним обліковим працівником визначених його службовими обов'язками функцій і процедур причому не тільки безпосередньо на власному робочому місці, але й щодо забезпечення контролю за дотриманням вимог встановленої облікової політики іншими посадовими особами структурних підрозділів підприємства.

Облікова політика має велике значення для всіх видів підприємницької діяльності і скрізь вона має свої особливості. Від уміло сформованої облікової політики багато в чому залежать ефективність управління господарською діяльністю підприємства та стратегія його розвитку на тривалу перспективу.

Фінансовий облік визначається як комплексний системний облік усіх засобів та процесів господарської діяльності, відповідно до вимог чинного законодавства. Фінансовий облік забезпечує складання звітності для зовнішніх користувачів, тому ця інформація не може бути конфіденційною, її мають право перевіряти контролюючі органи – ревізорів, податківці, спеціалісти вищестоящих органів управління.

Організація бухгалтерського обліку – це один із найбільш відповідальних етапів створення підприємства та підготовки до його ефективної діяльності. Без організованого обліку неможлива господарська діяльність підприємства, згідно чинного законодавства України.

Від стану організації бухгалтерського обліку на підприємстві залежить

стан облікової політики підприємства, якість та правдивість обліку, забезпечення внутрішніх та зовнішніх користувачів достовірною та своєчасною інформацією.

Управлінський облік доволі деталізований, він ведеться за значно ширшою номенклатурою об'єктів. В управлінському обліку інформація про витрати виробництва розчленовується за об'єктами калькуляції, елементами витрат, тут визначають їхні відхилення від нормативів, оперативно аналізують, зрештою визначають собівартість одиниці продукції за кожним видом. Метою управлінського обліку є забезпечення керівництва підприємства робочою інформацією, необхідною для планування і контролю діяльності.

Окрім визначення управлінського обліку та його взаємозв'язку з підсистемою фінансового обліку облікова політика підприємства має враховувати варіанти обліку витрат виробництва та калькулювання собівартості продукції.

Фінансовий та управлінський облік мають різні: методологічні сфери, ступінь деталізації, нормативну базу, спрямованість і т.п., проте слугують одній цілі – мінімізації витрат та максимізації позитивного фінансового результату.

При складанні облікової податкової політики підприємства на конкретний період необхідно виходити з його економіко-правового статусу, а також впливу внутрішньогосподарського й зовнішнього ринкового середовища.

Податкова облікова політика підприємства передбачає адекватне відображення в системі податкового обліку формування повної, об'єктивної й достовірної інформації, що є базою для нарахування та сплати податків та зборів в установлені строки й у визначеному розмірі.

Звісно, що в обліковій політиці також необхідно передбачити методологію ведення податкового обліку, що включає розроблені форми реєстрів податкового обліку, а також порядок відображення в них аналітичних даних податкового обліку й даних первинних документів.

РОЗДІЛ ІІІ

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК ЗАСІБ КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Контрольна функція як основний елемент облікової політики підприємства

В умовах облікової політики особливу увагу слід приділити внутрішньогосподарському контролю, який сприятиме підвищенню ефективності діяльності підприємства, буде запобігати випадкам безгосподарності, нестачам та крадіжкам.

Саме тому один із розділів наказу розкриває, зважаючи на важливе значення контролю, як необхідності дотриманням вимог нормативних та законодавчих актів, порядок проведення внутрішньогосподарського контролю, його об'єкти та виконавці. Адже, при формуванні облікової політики потрібно зосереджувати більше уваги контролю і правильності відображення в обліку та фінансовій звітності доходів, прибутку, контролю за необоротними та оборотними активами та їх раціональному використанню.

Метою аудиту є формування достовірної фінансової звітності за вимогами чинного законодавства, а також за принципами обліку, оперативними та стратегічними цілями підприємства.

Важливу роль у внутрішньогосподарському контролі облікової політики відіграє внутрішній аудит, який є постійним процесом. Проведення внутрішнього аудиту необхідне для захисту інтересів власників від можливих випадків приховування порушень та випадків шахрайства, нестач та ін. На основі даних внутрішнього аудиту здійснюється аналіз облікової політики та розробляються рекомендації щодо її удосконалення.

Аналіз праць зарубіжних та вітчизняних вчених-економістів свідчить, що більшість із них виділяють внутрішній аудит як складову системи

внутрішньогосподарського контролю підприємства [2; 51].

Зокрема, Міністерство фінансів у своєму листі № 27793 поставило вимогу про складання виконавчим органом управління підприємством та подання на затвердження чи погодження власнику – органу, уповноваженому управляти державним або комунальним майном, розпорядчого документа про облікову політику, який визначає вибір підприємством тих методів оцінки, обліку та процедур, щодо яких нормативно-правовими актами з бухгалтерського обліку встановлено більше одного варіанта. Тепер пунктом 1 розділу II Положення №1213 ця норма закріплена. Обов'язкове погодження облікової політики підприємствами державного сектора економіки, що входять до сфери управління Міністерства промислової політики України, установлено уже згадуваним наказом [71].

Варто зауважити, що незважаючи на те, що наказ, в якому конкретизовано всі елементи облікової політики, що обов'язково мають бути розкриті у розпорядчому документі підприємства “Про облікову політику” №23, датований ще 23.01.2007, є чинним для підприємств державного сектору економіки, проте досліджуване підприємство не враховує його у своїй обліковій діяльності.

Окрім нормативно-правової бази, обов'язкової для підприємств всіх форм власності та наказів і розпоряджень галузевого органу, у віданні якого воно безпосередньо знаходиться, суб'єкт господарювання у своїй діяльності має враховувати нормативно-правові акти, які видають Національний банк, інші банки України, та вимоги, окреслені господарським правом України.

Згідно господарського права України, облікова політика присутня за умови ознаки суб'єкта господарського права, тобто наявності:

- певної організаційно-правової форми, в якій здійснюється господарська чи управлінська діяльність;
- юридично відокремленого та закріпленого за суб'єктом майна (основні фонди, обігові кошти тощо) через прийняття установчих документів, самостійного балансу, відкриття рахунків у банках;

– господарської правосуб'єктності, тобто можливості набувати від свого імені майнові та особисті немайнові права, виконувати зобов'язання, виступати у судових органах.

У зазначеному наказі нормативною базою облікової політики підприємства визнано Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” і національні Положення (стандарты) бухгалтерського обліку, проте немає посилань на вищезгадувані накази Міністерства фінансів України, Міністерства промислової політики України та інші акти, що мають безпосередній чи осередкований вплив на формування облікової політики підприємства.

З набуттям чинності розділу III Податкового Кодексу підприємствам слід ретельніше прописати в наказі про облікову політику ті положення, які впливають на податковий облік з податку на прибуток.

На думку науковця О.М.Костенко, на кожному із підприємств, виходячи з специфіки його діяльності, необхідно конкретизувати План рахунків бухгалтерського обліку як робочий план рахунків, який базується на типовому, доповнивши його найменуваннями аналітичних рахунків, тобто рахунків третього порядку [48, с. 71].

Саме тому четвертий розділ наказу розкриває, зважаючи на важливе значення контролю, як необхідності дотриманням вимог нормативних та законодавчих актів, порядок проведення внутрішньогосподарського контролю, його об'єкти та виконавці. Адже, при формуванні облікової політики потрібно зосереджувати більше уваги контролю і правильності відображення в обліку та фінансовій звітності доходів, прибутку, контролю за оборотними та оборотними активами та їх раціональному використанню.

Метою аудиту є формування достовірної фінансової звітності за вимогами чинного законодавства, а також за принципами обліку, оперативними та стратегічними цілями підприємства.

Важливу роль у внутрішньогосподарському контролі облікової

політики відіграє внутрішній аудит, який є постійним процесом. Проведення внутрішнього аудиту необхідне для захисту інтересів власників від можливих випадків приховування порушень та випадків шахрайства, нестач та ін. На основі даних внутрішнього аудиту здійснюється аналіз облікової політики та розробляються рекомендації щодо її удосконалення.

Аналіз праць зарубіжних та вітчизняних вчених-економістів свідчить, що більшість із них виділяють внутрішній аудит як складову системи внутрішньогосподарського контролю підприємства [5; 2; 67].

Відсутність належного контролю зі сторони керівників не орієнтує організацію на відповідні цілі щодо отримання певних фінансових результатів. Необхідність посилення на підприємствах України контрольної функції зі сторони управлінського персоналу є вимогою часу. Інвентаризація стала застарілою формою контролю, оскільки вона досить часто носить не реальний, а формальний характер, не відображаючи дійсного стану активів підприємства, що призводить до плутанини та протиріч, а також унеможливорює отримання єдиної, цілісної характеристики об'єкта.

Вагомий внесок у розробку питань формування та реалізації облікової політики підприємств зробили багато вітчизняних та зарубіжних вчених, проте дослідження облікової політики як засобу виконання контрольної функції не здійснюється, облікова політика розглядається лише як регламентуючий об'єкт щодо системи обліку.

Контроль, відіграє важливу роль у максимізації доходів через зменшення витрат підприємства. На всіх рівнях управління функціонування контролю забезпечує підприємствам зростання ефективності діяльності, відповідальності та дисциплінованості. З метою з'ясування законності та економічної доцільності, контроль означає перевірку виконання тих або інших господарських рішень.

На думку Б.Ф.Усача "контроль, як функція управління - це система спостереження і перевірки відповідності процесу функціонування об'єкта управління прийнятим управлінським рішенням, встановлення результатів

управлінського впливу на конкретний об'єкт, виявлення відхилень у процесі виконання цих рішень” [67]. Визначення терміна “контроль”, яке запропонував вчений, на нашу думку являється найбільш точним.

Одним із способів здійснення контролю на підприємстві є правильне застосування облікової політики. Облікова політика — сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності [57].

Більшість авторів [8] тлумачать облікову політику як сукупність способів ведення бухгалтерського обліку, що були обрані підприємством. Інші [29] під обліковою політикою мають на увазі принципи та правила ведення бухгалтерського обліку в певній організації, третя група авторів [62] дотримується думки, що облікова політика - сукупність форм та методів ведення бухгалтерського обліку на підприємстві.

Основним елементом управління підприємством є облікова політика, на основі якої можна створити достатньо ефективну систему обліку. Своєчасне, повне та достовірне відображення проведених операцій дає змогу одержувати релевантну інформацію, на підставі якої приймати обґрунтовані управлінські рішення та аналізувати роботу [8]. За формування облікової політики підприємства несе відповідальність бухгалтерська служба.

Для задоволення потреб внутрішніх і зовнішніх користувачів, облікова політика повинна застосовуватися з метою створення інформаційних передумов та реальних можливостей для цілеспрямованого здійснення функцій управління – планування, контролю, стимулювання та регулювання аналізу.

Облікову політику підприємства визначають його керівник та головний бухгалтер відповідним наказом чи розпорядженням з обов'язковим розкриттям в окремих розділах методичних принципів побудови бухгалтерського обліку, техніки його ведення та організації роботи бухгалтерської служби.

У процесі розробки облікової політики конкретним підприємством найбільш важливими є такі основні фактори:

- форма власності та організаційно-правова структура підприємства;
- галузеві особливості, які й визначають вид діяльності та зумовлюють технологічно-організаційні умови роботи;
- обсяг діяльності, кількість працівників, номенклатура продукції;
- відносини з податковою системою, наявність пільг та умови їх одержання;
- умови постачання та збуту продукції; матеріальна база та рівень забезпечення кваліфікованими обліковими працівниками;
- система та умови матеріальної заінтересованості, відповідальності тощо [67].

Об'єктами облікової політики щодо формування фінансових результатів в обліку є доходи і витрати. Т.О.Гуренко, С.І.Дерев'янка та С.О.Олійник [21] визначають у своїй праці методи та процедури бухгалтерського обліку витрат і доходів (табл. 3.1).

Таблиця 3.1.

Облікова політика щодо обліку витрат і доходів[21].

Методи організації бухгалтерського обліку витрат і доходів	Процедури обліку витрат і доходів
Методи оцінки вибуття запасів Методи формування історичної вартості активів Формування собівартості продукції Перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції База розподілу загальновиробничих витрат Порядок оцінки залишків незавершеного виробництва Перелік і склад змінних і постійних загальновиробничих витрат Методи обліку витрат	Хто буде вести облік витрат і доходів Робочий план рахунків Форми додаткових облікових документів Порядок застосування первинних документів, організація документообороту, зберігання документів та облікових регістрів Порядок організації матеріальної відповідальності на підприємстві Порядок ведення управлінського обліку на підприємстві

В результаті дослідження було вставлено, що вплив елементів облікової політики на фінансові результати діяльності підприємства є неоднаковим. Такі елементи облікової політики як: склад доходів від звичайної і надзвичайної діяльності в розрізі їх видів, визнання доходу від надання послуг, списання доходів на фінансовий результат впливають на

фінансовий результат позитивно, збільшуючи його. Зменшують фінансовий результат наступні елементи: собівартість реалізованої продукції, витрати діяльності, склад та величина постійних і змінних витрат, що формують собівартість продукції, обрана база розподілу, яка впливає на величину собівартості на місяць, списання витрат [21].

Контроль за витратами на виробництво повинні паралельно здійснювати всі структурні підрозділи підприємства. Для чого необхідно розробити схему документообігу щодо надання інформації про витрати на виробництво продукції між центрами відповідальності для чіткого визначення обов'язків, прав та відповідальності керівників структурних підрозділів, які в цьому зацікавлені.

Враховуючи, що облікова політика підприємства – це, насамперед, політика власника, саме власник повинен здійснювати вибір суб'єктів, які безпосередньо будуть формувати облікову політику: бухгалтерська служба, головний бухгалтер, служба внутрішнього контролю, спеціально створена комісія, аудиторська або інше спеціалізоване підприємство. На підприємствах колективної форми власності рішення про вибір суб'єкта формування облікової політики підприємства повинно прийматися колегіальним органом, який складається з власників або їх представників (рішення зборів засновників, ради директорів). При формуванні облікової політики повинна діяти захисна функція, яка реалізується через створення незалежної та підпорядкованої власникам служби внутрішньогосподарського контролю, обов'язком якої є контроль за дотриманням інтересів власника.

Думки вчених з приводу визначення внутрішньогосподарського контролю різняться між собою, тому маємо можливість розглянути його з декількох позицій. Так, поняття внутрішньогосподарського контролю можна трактувати як систему, яка складається з ряду елементів. Тобто він обслуговує систему управління з метою сприяння дієвому і ефективному виконанню організаційної стратегії. При цьому для його здійснення необхідна наявність мети, фактичних даних, процесу виявлення відхилень

фактичних даних від запланованих та прийняття рішень щодо ліквідації відхилень. Водночас внутрішньогосподарський контроль виступає процесом. Це дозволяє визначити його не як одноразову дію, а, як серію безперервних дій, направлених на досягнення визначеної стратегії підприємства. Крім того, внутрішньогосподарський контроль є однією з стадій процесу управління. Тобто це не тільки процес, спрямованим на досягнення цілей компанії, але і результат дій керівництва з планування, організації, моніторингу діяльності підприємства в цілому і його окремих підрозділах [62].

Для посилення функції контролю за кожним працівником необхідно затвердити статті витрат на виробництво, які він повинен контролювати, а також рекомендований перелік робочих документів, у яких відобразатимуться наслідки контрольних функцій суб'єкту внутрішньогосподарського контролю над об'єктами контролю (витратами на виробництво) [25].

Застосування облікової політики є ефективним засобом надання достовірної інформації керівництву про витрати, понесені на виробництво, та інші показники діяльності підприємства, а також їх вплив на загальний фінансовий стан підприємства.

Внутрішньогосподарський контроль є допоміжним засобом управлінців для прийняття ними раціональних рішень, оскільки забезпечує своєчасне виявлення та усунення помилок. Через систему внутрішнього контролю можливе визначення причин відхилень від норм та спостереження за не використаними чи втраченими ресурсами.

3.2. Особливості проведення аудиту облікової політики підприємства

Проведення аудиту на підприємстві регулюється Законом України «Про аудиторську діяльність». Аудиторська діяльність є одним з видів підприємницької діяльності, що має на меті використання різного роду

методичного, організаційного забезпечення, які дають змогу об'єктивно оцінити стан підприємства, що перевіряється. Важливість даного виду діяльності пояснюється тим, що аудиторський висновок, який складається за результатами аудиторської перевірки, є гарантом достовірності та правильності складання фінансової звітності, засвідчує виконання всіх принципів, методів та процедур бухгалтерського обліку, що розкриваються в обліковій політиці, а також законності діяльності суб'єкта господарювання.

Аудит облікової політики є окремим етапом загального аудиту підприємства, оскільки ознайомлення з діяльністю підприємства аудитор починає саме з вивчення його облікової політики. Своєчасне оцінювання облікової політики дозволяє визначити особливості обліку підприємства, скласти точний план перевірки з урахуванням специфіки діяльності і фінансового стану підприємства. Важливість даного етапу пояснює актуальність дослідження особливості та методики проведення аудиту облікової політики.

За нормами Закону України «Про аудиторську діяльність», аудит - це перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів [56]. Основна мета аудиту - це формування професійної думки аудитора відносно достовірності первинних даних про факти господарського життя, повноти і своєчасності їх відображення в обліку, правильності ведення обліку відповідно до вимог бухгалтерських стандартів і законодавства, складання фінансової звітності і узагальнення сформованої думки у вигляді аудиторського звіту (аудиторського висновку), що надається замовникові [33]. Проте залежно від призначення дослідження, мета аудиту може доповнюватися іншими завданнями, обумовленими у договорі з клієнтом, а саме: виявлення резервів, підвищення ефективності використання

ресурсів, оптимізації оподаткування, розробки заходів по поліпшенню фінансового стану і результатів діяльності підприємства, оптимізації витрат тощо. Основними завданнями аудиту є збирання та обробка достовірної інформації про господарсько-фінансову діяльність суб'єкта господарювання і формування на цій основі аудиторських висновків [6].

Серед існуючих напрямів проведення аудиту чільне місце посідає аудит облікової політики, який встановлює відповідність обраної підприємством облікової політики правилам та процедурам його діяльності. Так, О. Ширкіна та І. Василевич наголошують, що питання формування облікової політики та її виконання відносяться до значимих областей аудиту, які суттєво впливають на достовірність бухгалтерської звітності. У зв'язку з цим облікова політика підприємства є об'єктом перевірки на всіх етапах аудиту бухгалтерської звітності - від планування до формування висновку [72]. А. Глушаченко вважає, що ознайомлення з діяльністю підприємства аудитор розпочинає з вивчення змісту облікової політики підприємства, що дозволяє визначити особливості обліку підприємства, скласти точний план перевірки з врахуванням специфіки фінансово-господарської діяльності і стану підприємства [17]. На думку Л. Баєвської, облікова політика передбачає побудову інформаційної системи, при якій управлінські рішення, прийняті на основі інформації показників звітності, є обґрунтованими і ефективними [7].

Як і будь-яка перевірка, аудит облікової політики має свою мету, об'єкт, завдання, функції, а також методи, що використовуються аудитором в ході проведення аналізу облікової політики підприємства. Сутність вищевказаних складових аудиту облікової політики розкрито в табл. 3.1.

Виконання вищевказаних функцій та завдань ґрунтується на широкій нормативно-правовій базі, основою якої є відповідні стандарти. Діючими на сьогодні на території України є Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Дані стандарти підлягають обов'язковому застосуванню з 2003 року.

Основні складові елементи аудиту облікової політики

№ з/п	Елемент	Характеристика
1.	Мета	встановлення відповідності облікової політики чинним нормативним і законодавчим актам, а також характеру і масштабу діяльності підприємства.
2.	Об'єкт	внутрішня документація, що визначає питання організації і ведення бухгалтерського обліку на підприємстві.
3.	Методи	документальні (дослідження документів, прийоми нормативно-правового регулювання), розрахунково-обчислювальні, порівняння, опитування та узагальнення і реалізації результатів аудиту.
4.	Функції	системотворча (розгляд підприємства як відкритої системи, яка випробовує вплив довкілля і само впливає на неї); констатуюча (пізнання обліково-економічних явищ); інформаційна (інформування суб'єктів господарських стосунків про обліково-економічні явища діяльності); евристична (відкриття нових закономірностей, що виникають в процесі розвитку предмета дослідження); методологічна (визначення прийомів і способів перевірки); профілактична (попередження можливості здійснення відхилень, виявлення різного роду недотримання законності); прогностична (визначення тенденцій розвитку явищ, що вивчаються, відповідно до об'єктивних законів їх розвитку).
5.	Завдання	встановлення наявності наказу (розпорядження) керівника про прийняття облікової політики підприємства; визначення відповідності прийнятої облікової політики вимогам законодавства та положенням (стандартам) бухгалтерського обліку; дослідження повноти розкриття вибраних під час формування облікової політики способів ведення бухгалтерського обліку; перевірка наявності посадових інструкцій, наявності та ефективності затвердженої системи документообігу, вибору форми ведення бухгалтерського обліку, встановлення порядку проведення інвентаризації майна та зобов'язань, затвердження робочого плану рахунків бухгалтерського обліку; аналіз і оцінка загальних та конкретних елементів облікової політики.

Варто відзначити, що у їх складі відсутній самостійний стандарт, що присвячений питанням аудиту облікової політики. Окремі аспекти проведення

Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки, №3/2013 такого виду аудиту регламентовані МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності», МСА 315 «Ідентифікація та оцінка ризиків суттєвих викривлень через розуміння суб'єкта господарювання і його середовища»,

МСА 570 «Безперервність» тощо. Зазначений факт змушує більш ретельно і виважено ставитись до процесу планування, реалізації та узагальнення результатів аудиту облікової політики.

У процесі аудиту фінансової звітності перевірка облікової політики повинна розглядатися в таких аспектах. По-перше, наказ про облікову політику є джерелом отримання інформації про суб'єкт, який підлягає аудиту. Г. Давидов вважає, що це вимагає від аудитора розуміння вибору і застосування облікової політики суб'єкта господарювання, визначення, чи є ця політика відповідною для його бізнесу, чи відповідає вона прийнятій концептуальній основі фінансової звітності та обліковій політиці. По-друге, у примітках до фінансової звітності у відповідності із п. 25 П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» обов'язково слід розкривати облікову політику підприємства, а тому аудитор повинен визначити належність висвітлення суб'єктом господарювання конкретних питань щодо облікової політики. Отже, достовірною треба вважати фінансову звітність підприємства, яка відповідає концептуальній основі фінансової звітності та обліковій політиці підприємства, положення якої не суперечать вимогам нормативних та законодавчих документів, розкриті, розтлумачені та обґрунтовані в примітках до фінансової звітності. Н. Шалімова підкреслює, що значення має не стільки те, який метод обліку був обраний (завжди існує декілька можливих варіантів), якщо він відповідає вимогам стандартів бухгалтерського обліку та іншим нормативним документам, а поінформованість користувача звітності про методологію обліку, яка застосовувалася у звітному періоді [22, с. 137-138].

Послідовність робіт під час проведення аудиту облікової політики можна розділити на три етапи: початковий, основний (контрольно-аналітичний) та завершальний. На кожному етапі повинні виконуватися певні процедури, які дозволяють вирішити завдання та досягти мети аудиту облікової політики підприємства. Характеристику основних етапів проведення аудиту та процедур, які виконує аудитор подано на рис. 3.1.

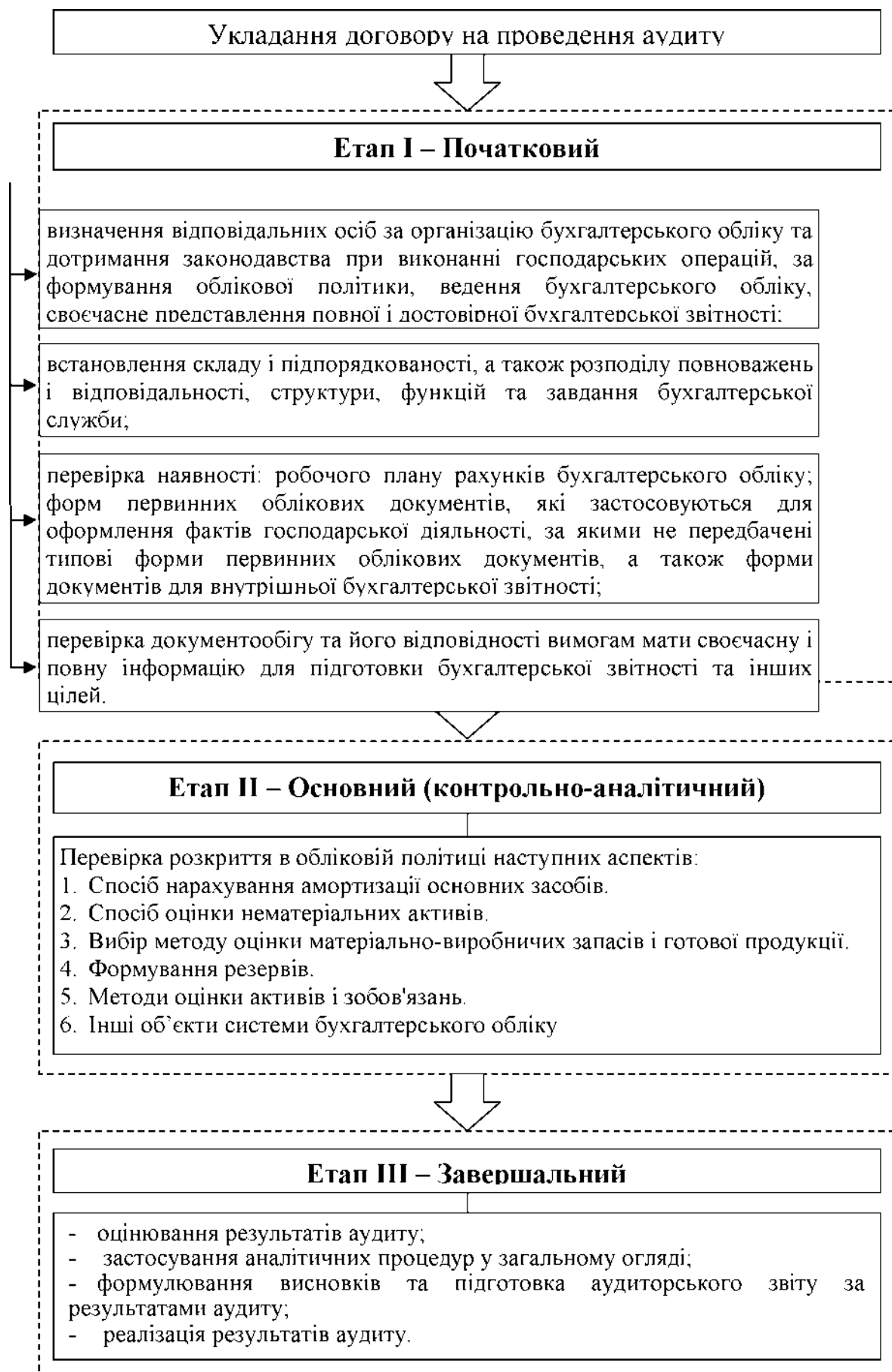

Рис. 3.1. Характеристика основних етапів аудиту облікової політики

Слід підкреслити, що аудитору необхідно уважно підходити до аналізу Наказу про облікову політику під час реалізації вказаних етапів. Необхідно звернути увагу на положення Наказу, щодо яких у аудитора виникають певні сумніви, класифікувати їх відносно потреб користувачів фінансової звітності та аудиторського висновку.

За наслідками перевірки облікової політики аудитором складається аудиторський звіт, у якому фіксуються виявлені недоліки, обґрунтовуються можливі негативні наслідки і даються конкретні пропозиції щодо їх усунення в подальшій діяльності підприємства, що перевіряється.

Аудитору в більшості випадків рекомендується виконання не самостійної оцінки облікової політики, а оцінки саме дій з виконання положень облікової політики, процедур управлінського персоналу, що, безперечно, підкреслює важливість широкого тлумачення сутності та змісту облікової політики.

Вивчення аудитором правових засад функціонування суб'єкта господарювання здійснюється з одночасною перевіркою дотримання принципу незмінності методології відображення окремих господарських операцій і оцінки майна в обліку, тобто облікової політики. Це дає змогу швидко визначити особливості обліку цього суб'єкта, скласти точний план перевірки з врахуванням специфіки діяльності стану підприємства [52].

Отже, у процесі розвитку ринкових відносин зростає роль аудиту облікової політики, що пов'язано з підвищення вимог до інформації, яка надається у фінансовій звітності. Аудит вирішує цілу низку завдань, які дозволяють досягти його основної мети – це підтвердження відповідності облікової політики законодавчим вимогам, а також законності діяльності підприємства. Досягненню цієї мети також сприяє застосування певних методів та процедур, які можуть різнитися залежно від етапу аудиту, (початкового, основного (контрольно-аналітичного), завершального. Аудиторська діяльність в Україні є суворо регламентованою і основне місце в ній займають Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду,

іншого надання впевненості та супутніх послуг, яких слід дотримуватися під час перевірки облікової політики підприємства. Загалом, аналіз порядку формування і реалізації облікової політики є важливою складовою аудиторської перевірки, яка має великий вплив на думку аудитора про достовірність бухгалтерської звітності.

Таким чином управлінський облік є надзвичайно важливою складовою всієї облікової системи будь-якого підприємства. Його інформаційною базою виступають всі потоки інформації, які формуються у процесі ведення виробничого, фінансового, податкового та статистичного видів обліків. Це є внутрішній облік підприємства, надзвичайно індивідуальний (зокрема у методичному забезпеченні) і конфіденційний, основне призначення якого задовольнити інформаційні потреби управлінського персоналу господарюючого суб'єкта.

3.2. Аналіз фінансово-господарської діяльності перо-пухової фабрики Біллербек Україна

Управління підприємством у сьогоденні являє собою складні процеси, що здійснюються в умовах постійної змінності суспільного виробництва, збільшення альтернатив господарської діяльності. В умовах ринкових відносин підприємство несе відповідальність за результат своєї діяльності. Успішна діяльність набагато в чому визначається ефективним функціонуванням системи управління майном, яка повинна бути спрямована на його збереження і ефективно-раціональне використання.

Тому актуальною темою сучасності постає питання визначення методологічних підходів до аналізу майна підприємства. Аналіз майна є важливим для кожного підприємства, адже фінансовий стан і його стабільність значною мірою залежить від того, яке майно є в розпорядженні організації, в які активи вкладено кошти, які доходи воно йому приносить.

Важливою ознакою здійснення діяльності кожного підприємства є наявність певного майна, яке йому належить як власнику чи на правах

володіння. Під майном розуміють сукупність речей та інших цінностей (включаючи нематеріальні активи). Вартісна оцінка майна, що належить власнику, тобто підприємству, відображається в балансі. Це майно називається активами. Активи – це економічні ресурси підприємства, майнові цінності, які використовуються з метою отримання прибутку.

Сам аналіз означає розкладання досліджуваного об'єкта на частини, елементи, на внутрішні властиві цьому об'єкту складові. Аналіз є найважливіший інструментом впливу на підвищення ефективності використання майна, приведення в дію резервів росту продуктивності праці, підвищення якості продукції, послуг, зниження собівартості, поліпшення всіх показників виробничо-господарської діяльності підприємства.

Аналіз майна підприємства дає змогу визначити структуру фінансових ресурсів підприємства та відслідкувати тенденції їхньої зміни. Основними підходами до аналізу майна підприємства є вертикальний і горизонтальний аналіз фінансової звітності; факторний аналіз, ступені взаємного впливу на діяльність підприємства причинно-слідчих зв'язків, технічні прийоми аналізу майна. Вертикальний аналіз показує структуру майна підприємства та його джерел. Горизонтальний аналіз звітності полягає в побудові однієї чи кількох аналітичних таблиць, в яких абсолютні показники доповнюються відносними темпами зростання (зниження).

За допомогою горизонтального та вертикального аналізу проведемо оцінку структури майна підприємства.

Таблиця 3.1.

**Загальний аналіз майна перо-пухової фабрики Біллербек Україна
за 2010 – 2012р.р.**

Показник	3 а 2010 рік	3 а 2011 рік	За 2012 рі к	Відхилення	
				2р. 201 від 2010р.	р. 2012 від 2011р.
<i>I</i>	2	3	4	5	6
1. Усього майна	15	18	182	3024	-541

(валюта балансу). (тис. грн.)	215	780	39			
Основні засоби і необоротні активи: у % до майна	4 554 2 9,3	40 40 2 1,5	39 76 21 ,8	578	- -7,5	-64 0,3
1.2. Оборотні активи (оборотний капітал): у % до майна	10 648 70, 7	14 732 78 ,5	142 57 78, 2	3609 7,5	-475 -0,3	
1.2.1. Запаси: у % до майна	43 82 28, 8	83 01 44 ,2	847 9 46, 5	4097 18,7	178 2,3	
1.2.2. Дебіторськ а заборгованість: у % до майна	49 55 32, 6	55 06 29 ,3	474 8 26, 0	-207 -6,6	-758 -3,3	
1.2.3. Кошти та їх еквіваленти: у національній валюті; у іноземній валюті; у % до майна у національній валюті; у іноземній валюті;	1 281 2 7 8, 4 0, 2	9 14 1 0 4 ,9 0 ,05	10 25 - 6 - 0	256 -27 -2,8	111 -10 07	
Поточні фінансові інвестиції у % до майна	-	-	-	-	-	-
Векселі одержані: у % до майна	-	-	-	-	-	-
Інші оборотні активи: у % до майна	3 0, 01	1 0, 01	5 0,0 1	2 - -	4 - -	
Витрати майбутніх періодів у % до майна	13 0,0	8 0,	6 0,0	-7 -0,07	-2 -0,03	

	8	04	1		
--	---	----	---	--	--

Наведені дані в таблиці 3.1. свідчать про те, що вартість майна в 2012 році становила 18239 тис. грн., порівняно з 2010 р. майно підприємства зросло на 3024 тис. грн., а з 2011 р. зменшилось на 541 тис.грн. Це відбулось в основному за рахунок зменшення оборотного капіталу на 475 тис. грн.

Загалом майно перо-пухової фабрики Білербек Україна станом на 2012р. має таку структуру: 21,8% становлять основні засоби і необоротні активи, які скоротилися протягом 2010-2012 рр. на 578 тис. грн., і в загальній вартості майна їхня питома вага скоротилася на 7,8 %. Оборотні активи в порівнянні з 2010 р. зросли, проте вже в порівнянні з 2011р. відбувся спад і в загальній вартості їхня питома вага знизилась на 0,3%. Частка дебіторської заборгованості протягом 2010 - 2012 рр. знизилась на 758 тис. грн., що позитивно впливає на фінансовий стан підприємства. Кошти та їх еквіваленти в національній валюті у 2012 р. зросли і дорівнюють 1025 тис.грн., що на 111 тис. грн. більше, ніж у 2011 р.

Далі детальніше проведемо аналіз необоротних активів перо-пухової фабрики Білербек Україна.

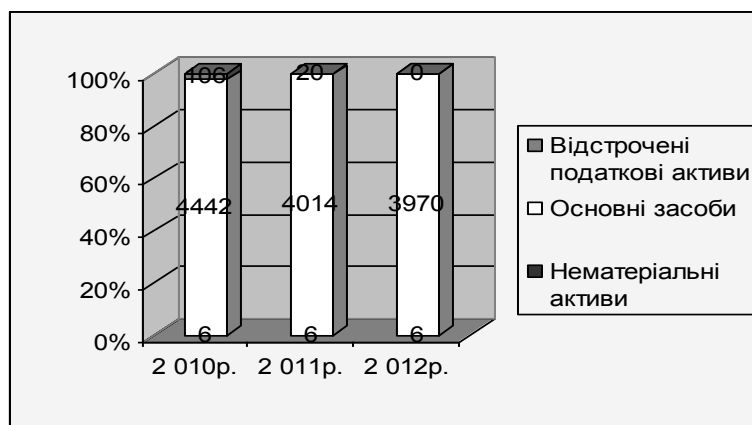
Таблиця 3.2.

Аналіз стану й структури необоротних активів підприємства перо-пухової фабрики Білербек Україна за 2010 – 2012р.р.

Показник	2010 р.		2011 р.		2012 р.		Відхилення	
	ис.	рн.	ис.	рн.	ис.	рн.	ис.	рн.
Нематеріальні	€		€		€			

активи		,1		,1		,2		,1
Незавершене будівництво		-		-		-		-
Основні засоби	442	7,6	014	9,4	970	9,8	44	,4
Довгострокові фінансові інвестиції								
Інші фінансові інвестиції								
Довгострокова дебіторська заборгованість								
Відстрочені податкові активи	06	,3	0	,5			20	0,5
Інші необоротні активи								
Усього разом	554	00	040	00	976	00	64	

Основну питому вагу в складі необоротних активів займають основні засоби, а саме, 97,6%-2010р., 99,4 % - 2011р., 99,8 – 2012 р. Їх вартість зменшилась на 44 тис. грн. порівняно з 2011р. Побудуємо діаграму структури необоротних активів підприємства.

Рис. 3.1. Структура необоротних активів перо-пухової фабрики Біллербек Україна за 2010-2012 рр.

Вагому частку майна підприємства займають оборотні активи.

Таблиця 3.3

Аналіз стану й структури оборотних активів перо-пухової фабрики Біллербек Україна за 2010 – 2012рр.

Показник	2010 р.		2011р.		2012 р.		Відхилення	
	тис. грн.		тис. грн.		тис. грн.		тис. грн.	
Виробничі запаси	546	3,3	717	5,6	711	7,1	6,0	,5
Незавершене виробництво	-		-		-		-	
Готова продукція	92	,4	526	0,4	700	1,9	74	,5
Товари	4	,4	8	,4	8	,5	0	,1
Векселі одержані	-		-		-		-	
Дебіторська заборгованість	955	6,5	506	7,3	748	3,3	758	4,0
Поточні фінансові інвестиції	-		-		-		-	
Грошові кошти та їх еквіваленти:								
у національній валюті;	281	2,0	14	,2	025	,2	11,0	,0
у іноземній валюті;	7	,3	0	,1	-		-	
Інші оборотні активи	3	,1	1		5	,01	4	,01
Усього разом	0648	00	4732	00	4257	00	475	

На основі аналізу побудуємо діаграму структури оборотних активів підприємства.

Як показують дані таблиці 3.3. та рис. 3.2. основну частину оборотних активів займають виробничі запаси підприємства, вартість яких, в порівнянні з минулим періодом, знижується на 6 тис. грн. Дебіторській заборгованості у 2012 р. належить 33. 3 % усіх оборотних активів, що на 4% менше, ніж у 2011р. Сума готової продукції за період, що аналізується зростає на 174 тис.

грн. (1. 5%). Зростає також і сума грошових коштів на 111 тис. грн.

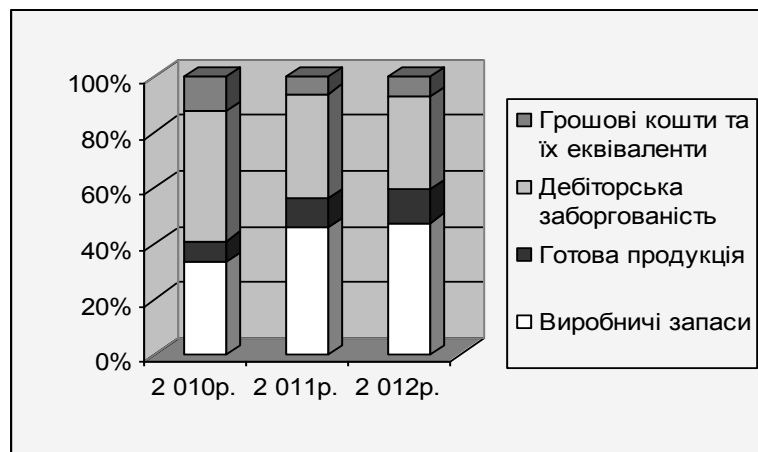

Рис. 3.2. Структура оборотних активів перо-пухової фабрики Біллербек Україна за 2010-2012 рр.

Отже, провівши аналіз оборотних та необоротних активів підприємства побудуємо графі їх динаміки та взаємозалежності.

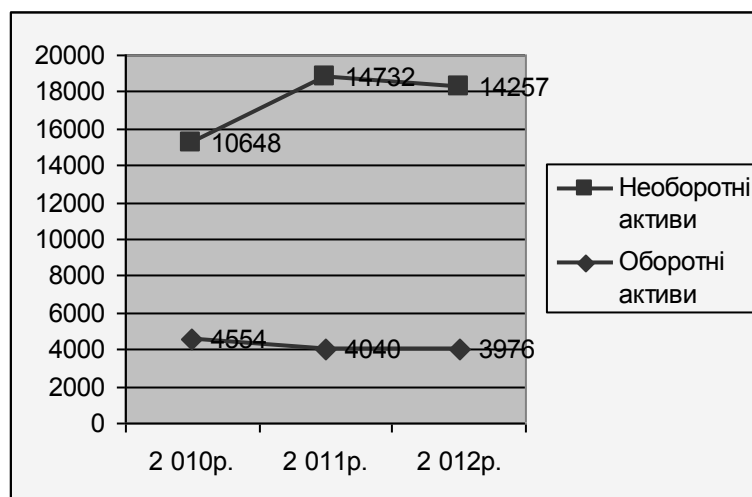

Рис. 3.3. Динаміка оборотних і необоротних активів перо-пухової фабрики Біллербек Україна за 2010-2012 рр.

Отже, аналіз показав, що загальна вартість майна підприємстві знизилась за рахунок зменшення вартості оборотних активів на 475 тис. грн. та необоротних активів на 64 тис. грн.

На підставі отриманих оцінок проводиться економічний аналіз ефективності використання майна, головним чином його рентабельності, що дає ключ до визначення фінансових можливостей підприємства. При цьому використовується система показників ефективності діяльності.

Основні засоби й нематеріальні активи відносяться до найменш ліквідного майна підприємства. Аналіз використання необоротних активів є активним засобом впливу на ефективність виробництва.

При аналізі встановлюють залежність результатів від величини витрат і ступені використання ресурсів, виявляють закономірності зміни ефективності використання необоротних активів. Для оцінки структури основних фондів найчастіше використовують їх розподіл на активну та пасивну частину. Збільшення питомої ваги активної частини основних фондів і відповідно зменшення частки з пасивної частини є важливим чинником росту ефективності виробничої діяльності.

Сама ж ефективність діяльності залежить не тільки від структури основних фондів, але й від структури самого майна підприємства. Фінансове становище підприємства перебуває в безпосередній залежності від того, наскільки швидко засоби, вкладені в активи, перетворюються в реальні гроші.

Отже, доцільним є проаналізувати ефективність використання основних засобів підприємства.

Аналіз показав, що обсяги виробництва значно знизились, так як і вартість основних виробничих фондів. Все це свідчить про те, що необхідним є пошук шляхів підвищення ефективності використання основних засобів для забезпечення зростання обсягів виробництва та й прибутковості підприємства загалом.

Ефективність використання основних засобів за період, що аналізується зменшилась, про це свідчить спад фондоддачі з 4,8 до 3,7.

Таблиця 3.4

Оцінка ефективності використання основних засобів їх вплив на обсяг виробництва продукції перо-пухової фабрики Біллербек Україна за 2010 – 2012р.р.

/п	Показники	3 а 2010 р ік	3 а 2011 р ік	За 2012 рік	Темпи росту, %	
					012/ 010	012/ 011
	Обсяг виробництва продукції тис.грн.	2 1485,4	1 7970,7	14 743,9	6 8,6	8 2,0
	Середньорічна вартість основних засобів, тис.грн.	4 442	4 014	39 70	8 9,4	9 8,9
	Питома вага активної частини у загальній вартості основних засобів, %	7 7	8 0	73	9 4,8	9 1,3
	Фондовіддача з 1 тис.грн. вартості основних засобів	4 ,8	4 ,5	3,7	7 7,1	8 2,2

Також значна частини майна підприємства належать виробничим запасам. Проаналізуємо ефективність використання виробничих запасів на підприємстві.

Таблиця 3.5

**Оцінка ефективності використання виробничих запасів перо-
пухової фабрики Біллербек Україна за 2010 – 2012р.р.**

/п	Показники	За	За	За	Темпи росту %
		2010 рі к	2011 рік	2012 рік	
	Обсяг виробництв а продукції тис.грн.	21 485,4	179 70,7	1474 3,9	82,0

	Матеріальні затрати	94 85	825 5	1027 3	124
	Матеріалоє мкість продукції	0, 4	0,5	0,7	140
	Матеріалові ддача	2, 3	2,2	1,4	64

Результати аналізу, наведені в таблиці 3.5 свідчать про те, що протягом 2011 – 2012 років підприємство «Біллербек Україна» збільшило матеріальні затрати, а саме на 2017 тис. грн. в порівнянні з 2010 р. На аналізованому підприємстві матеріаломісткість продукції коливається в межах 0,4-0,7 протягом 2011-2012 рр., найбільше її значення спостерігається у 2012 р. Матеріаловіддача продукції характеризує вихід продукції з кожної гривні витрачених матеріальних ресурсів. На аналізованому підприємстві матеріаловіддача протягом 2012 року зменшується на 0,8 відповідно до минулих періодів.

Основними показниками, що свідчать про ефективність використання майна підприємства є показники ділової активності (оборотності). Серед них наступні:

1. Коефіцієнт загальної оборненості капіталу - відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до загального капіталу.
2. Коефіцієнт оборненості мобільних - відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до матеріальних оборотних засобів.
3. Коефіцієнт оборненості готової продукції - відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до готової продукції.
4. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості - відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини дебіторської заборгованості.
5. Фондовіддача необоротних активів - відношення виручки від реалізації до середньої за період величини необоротних активів.

Таблиця 3.6

**Аналіз ділової активності перо-пухової фабрики Білербек Україна
за 2010-2012 рр.**

Коефіцієнт	20 10р.	20 11р.	20 12р.	Відхилення	
				20 12р.- 2010р.	20 12р.- 2011р.
Коефіцієнт загальної оборотності капіталу	1,2	0,7	0,7	-0,5	-
Коефіцієнт оберненості мобільних засобів	1,7	0,9	0,8	-0,9	-0,1
Коефіцієнт оборотності готової продукції	23,2	9,2	7,4	-15,8	-1,8
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	3,7	2,5	2,7	-1,0	0,2
Фондовіддача необоротних активів	4,1	3,5	3,2	-0,9	-0,3

Аналіз показників оборотності показав, що ефективність використання майна підприємства у 2012 р. знижується по всіх пунктах в порівнянні з 2010р. Якщо порівнювати оборотність з 2011 р., то зменшується три показники: коефіцієнт оберненості мобільних засобів на 0,1; коефіцієнт оберненості готової продукції на 1, 8; фондвіддача необоротних активів на 0, 3.

Для оцінки ефективності використання майна та господарської діяльності загалом також використовують показники рентабельності – прибутковості чи дохідності капіталу, ресурсів чи продукції. Рентабельність відображає ступінь прибутковості його діяльності і вимірюється співвідношенням прибутку до величини продукції, відповідних ресурсів, чи власного капіталу. Показники рентабельності є відносними показниками фінансових результатів діяльності підприємства. Розрізняють наступні групи показників рентабельності:

- рентабельність продукції;

- рентабельність активів;
- рентабельність капіталу.

Рентабельність продукції визначається як відношення валового прибутку до собівартості реалізованої продукції. Даний показник змінюється під впливом таких основних факторів: зміни собівартості продукції; зміни цін на продукцію; зміни структури продукції за рентабельністю.

Рентабельність активів підприємства характеризує ефективність їх використання і визначається як відношення чистого прибутку до середньої величини активів. Рентабельність розраховують по усіх активах підприємства. На зміну рентабельності усіх активів підприємства впливають два основних фактори: зміна рентабельності продажу; зміна оборотності активів.

Рентабельність капіталу визначається як відношення чистого прибутку середньої величини власного капіталу, і характеризує ефективність його використання.

В таблиці 3.7 наведені дані для аналізу рентабельності.

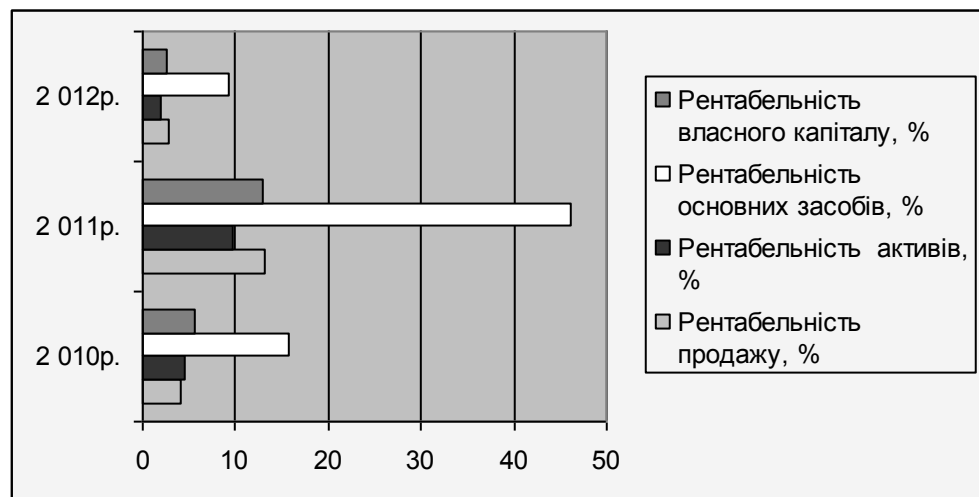
Таблиця 3.7.

**Аналіз показників рентабельності перо-пухової фабрики Біллербек
Україна за 2010-2012 рр.**

Коефіцієнт	2010р.	2011р.	2012р.	Відхилення	
				2012р.-2010р.	2012р.-2011р.
1. Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	1 8352	1 4081	1 2620	- 5732	- 1461
2. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	1 2650	8 875	9 460	- 319	585
3. Валовий прибуток, тис. грн.	5 702	5 206	3 160	- 2542	- 2046
4. Чистий прибуток, тис. грн.	6 96	1 849	3 68	- 328	- 1481
5. Середня величина активів, тис. грн.	1 5215	1 8780	1 8239	30 24	-541

6. величина засобів, тис. грн.	Середня основних	442	014	970	472	-44
Рентабельність продажу, %	(п.4/п.1),	,0	3,1	,9	1,1	-10,2
Рентабельність активів, %	(п.4./п.5),	,6	,8	,0	2,6	-7,8
Рентабельність основних засобів, %		15,7	46,1	9,3	6,4	-36,8
Рентабельність власного капіталу, %		5,6	2,9	,5	3,1	-10,4

Побудуємо діаграму динаміки рентабельності підприємства за три останні роки.

Рис. 3.4. Динаміка показників рентабельності перо-пухової фабрики Біллербек Україна за 2010-2012 рр.

Результати аналізу, наведені в таблиці 3.7., та рис. 3.4. свідчать про зниження показників рентабельності у 2012. Зокрема рентабельність активів підприємства знизилась у порівнянні з 2010 р. на 2,6. а з 2011 р. – на 7,8. Рентабельність основних засобів також зменшилась і становить 9,3 %, що на 6,4 % менше, ніж у 2010 р. й на 36,8 %, менше, ніж у 2011 р. Отже, можна зробити висновок, що найвищі значення показників рентабельності спостерігались у 2011р.

Таким чином, необхідним є покращення стану управління майном підприємства з метою підвищення показників оборотності та рентабельності

та забезпечення стійкого фінансового стану загалом.

Висновки до III розділу

Основним елементом управління підприємством є облікова політика, на основі якої можна створити достатньо ефективну систему обліку. Своєчасне, повне та достовірне відображення проведених операцій дає змогу одержувати релевантну інформацію, на підставі якої приймати обґрунтовані управлінські рішення та аналізувати роботу [8]. За формування облікової політики підприємства несе відповідальність бухгалтерська служба.

Для задоволення потреб внутрішніх і зовнішніх користувачів, облікова політика повинна застосовуватися з метою створення інформаційних передумов та реальних можливостей для цілеспрямованого здійснення функцій управління – планування, контролю, стимулювання та регулювання аналізу.

В результаті дослідження було вставлено, що вплив елементів облікової політики на фінансові результати діяльності підприємства є неоднаковим. Такі елементи облікової політики як: склад доходів від звичайної і надзвичайної діяльності в розрізі їх видів, визнання доходу від надання послуг, списання доходів на фінансовий результат впливають на фінансовий результат позитивно, збільшуючи його. Зменшують фінансовий результат наступні елементи: собівартість реалізованої продукції, витрати діяльності, склад та величина постійних і змінних витрат, що формують собівартість продукції, обрана база розподілу, яка впливає на величину собівартості на місяць, списання витрат.

Як і будь-яка перевірка, аудит облікової політики має свою мету, об'єкт, завдання, функції, а також методи, що використовуються аудитором в ході проведення аналізу облікової політики підприємства.

Аналіз означає розкладання досліджуваного об'єкта на частини, елементи, на внутрішні властиві цьому об'єкту складові. Аналіз є найважливіший інструментом впливу на підвищення ефективності використання майна, приведення в дію резервів росту продуктивності праці, підвищення якості продукції, послуг, зниження собівартості, поліпшення всіх показників виробничо-господарської діяльності підприємства.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Облікова політика підприємства повинна забезпечити своєчасне формування фінансової і управлінської інформації, її достовірність, об'єктивність, доступність і корисність для економічних рішень. Тому пропонується таке визначення облікової політики: “сукупність принципів і правил (варіантів) організації і технології реалізації методу (способів) бухгалтерського обліку на підприємстві з метою формування повної, об'єктивної і достовірної фінансової звітності”.

Реалізація зазначеного механізму на практиці ускладнюється тим, що передбачені норми Положень (стандартів) бухгалтерського обліку (які є одним з елементів реформування) суттєво відрізняються від реальної облікової практики. Окремі питання з ведення бухгалтерського обліку законодавчо не урегульовані й вирішуються локально на кожному окремому підприємстві.

Незважаючи на адекватність господарських ситуацій, їх практичне втілення, як правило, супроводжується рядом проблем, що, передусім,

пов'язано з відсутністю інструкцій та чітких вказівок, до яких звикли вітчизняні бухгалтери. Саме тому, як істотний критерій у процесі формування національних П(С)БО в Україні потрібно було врахувати їх важливість і необхідність для практикуючих бухгалтерів, а також наступність відносно сформованої протягом багатьох років системи нормативного регулювання.

Стандарти бухгалтерського обліку необхідні, передусім, для внесення певної регламентації облікового процесу. Однак, процес розробки стандартів повинен представляти собою не автоматичне копіювання зарубіжних стандартів, а розумний синтез найкращих ідей та практичного досвіду ведення бухгалтерського обліку в країнах різних облікових моделей та результатів досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених.

Важливою складовою економічного успіху підприємств в сучасних умовах господарювання є правильний вибір стратегії і тактики функціонування. Дослідження статистичних даних, що мають безпосереднє відношення до кінцевого результату такого вибору, а також проведення детальної оцінки фінансового стану підприємства дозволяють зробити висновок про те, що пошуки можливості підвищення ефективності та результативності їх функціонування вимагають розробки принципово нових стратегічних напрямів і відповідних тактичних підходів до здійснення діяльності.

Успішність здійснення господарських рішень вимагає досягнення найбільших фінансових результатів при найменших витратах. Нормальна фінансова діяльність покликана забезпечити безперервність роботи підприємства і своєчасність розрахунків з партнерами. Це досягається завдяки правильному та своєчасному перерозподілу фінансових ресурсів, які знаходяться в розпорядженні підприємства, що потребує відповідної інформації. Таку інформацію надає оцінка фінансового стану підприємства.

Суть оцінки фінансового стану підприємства визначає її предмет, правильне визначення якого допомагає вичерпному та всебічному розкриттю

основних напрямів дослідження.

Розвиток ринкових відносин, перехід на національні стандарти бухгалтерського обліку і фінансової звітності на основі міжнародних стандартів, вимагає вдосконалення їх методології, методики і організації аналізу фінансового стану підприємств.

Реформування системи бухгалтерського обліку в Україні призвело до змін у структурі складових інформаційної бази аналізу фінансового стану, який буде характеризувати реальне становище підприємства за умови розробки відповідної методики. На її формування суттєвий вплив мають законодавчі акти з питань організації бухгалтерського обліку в Україні.

Так як аналіз надає інформацію про фактичний стан фінансово-господарської діяльності підприємства, то його результати важливі для оцінювання стану обраної облікової політики.

Біллербек Україна перо-пухова фабрика займається виробництвом продукції, яка не належить до товарів першої необхідності, але все ж таки є потрібною в житті кожного з нас. Це – високоякісні подушки, ковдри з різноманітними наповнювачами, різних розмірів та кольорів, матраци. Продукція є конкурентоспроможною на зовнішньому ринку. Товари підприємства є досить популярними на ринку Західної Європи, оскільки вони реалізуються під відомою торговою маркою, є дуже високоякісними і порівняно недорогими. Продукцію Біллербек Україна можна знайти і на внутрішньому ринку, але якщо ціни для західних покупців є невисокими, то для більшості українських споживачів – навпаки.

Біллербек Україна входить в число провідних підприємств даної галузі. За власними підрахунками воно займає 30% на ринку своєї продукції. Фабрика не тільки виготовляє продукцію, але надає і ряд послуг.

В процесі дослідження організації економічного аналізу на підприємстві, зокрема Біллербек Україна перо-пухова фабрика ми зробили наступні розрахунки, які представлені в таблицях, і висновки, які впливають з результатів аналізу.

Основну питому вагу в складі необоротних активів перо-пухової фабрики Біллербек Україна займають основні засоби, а саме, 97,6%-2010р., 99,4 % - 2011р., 99,8 – 2012 р. Їх вартість зменшилась на 44 тис. грн. порівняно з 2011р. основну частину оборотних активів займають виробничі запаси підприємства, вартість яких, в порівнянні з минулим періодом, знижується на 6 тис. грн. Дебіторській заборгованості у 2012 р. належить 33. 3 % усіх оборотних активів, що на 4% менше, ніж у 2011р. Сума готової продукції за період, що аналізується зростає на 174 тис. грн. (1. 5%). Зростає також і сума грошових коштів на 111 тис. грн. Отже, аналіз показав, що загальна вартість майна підприємстві знизилась за рахунок зменшення вартості оборотних активів на 475 тис. грн. та необоротних активів на 64 тис. грн.

Аналіз показників оборотності показав, що ефективність використання майна підприємства у 2012 р. знижується по всіх пунктах в порівнянні з 2010р. Якщо порівнювати оборотність з 2011 р., то зменшується три показники: коефіцієнт оберненості мобільних засобів на 0,1; коефіцієнт оберненості готової продукції на 1, 8; фондоддача необоротних активів на 0, 3. Рентабельність активів підприємства знизилась у порівнянні з 2010 р. на 2,6. а з 2011 р. – на 7,8. Рентабельність основних засобів також зменшилась і становить 9, 3 %, що на 6, 4 % менше, ніж у 2010 р. й на 36, 8 %, менше, ніж у 2011 р. Отже, можна зробити висновок, що найвищі значення показників рентабельності спостерігались у 2011р.

На основі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки і пропозиції:

2. Реформа бухгалтерського обліку підлягає впливу об'єктивних факторів і обставин, характерних для перехідного періоду розвитку економіки країни. Реформування бухгалтерського обліку пов'язане з регламентацією в Україні його принципів, методів та функцій, яке набуває форми нормативно-методичного регулювання.

2. Міжнародні стандарти фінансової звітності слід розглядати як один

із основних факторів продовження і активізації реформи бухгалтерського обліку в Україні. Розуміння основоположних ідей і суті міжнародних стандартів обліку забезпечить в подальшому коректний підхід до застосування в українській практиці бухгалтерських рішень, традиційних для кращої Європейської практики.

3. Враховуючи історичні, соціальні та економічні особливості розвитку України, доцільним є запровадження державного регулювання і встановлення єдиних методологічних засад обліку. В той же час такі заходи повинні будуватися на оновлених основах – через чітке дотримання всіма суб'єктами господарювання вимог нормативних актів, що формують українську систему бухгалтерського законодавства.

4. Необхідність побудови багаторівневої системи нормативного регулювання бухгалтерського обліку, коли обов'язковими до виконання всіма суб'єктами підприємництва будуть законодавчі акти вищого рівня, що визначають основні принципи і правила формування повної, правдивої та неупередженої інформації про об'єкти бухгалтерського обліку, а методичні рекомендації професійних бухгалтерських організацій надають посильну допомогу бухгалтерам-практикам і носять лише рекомендаційний характер.

З метою удосконалення інформаційної бази аналізу фінансового стану доцільно:

- здійснити чітке розмежування статей, яке б враховувало національні особливості (деякі активи, які в міжнародній практиці належать до високоліквідних, в умовах України зовсім не є такими) і відповідну класифікацію доходів, витрат, прибутку й збитків;

- розробити методику, яка б давала можливість аналізувати фінансовий стан підприємства з точки зору різних користувачів і відокремлено аналізувати вплив внутрішніх факторів ефективності діяльності господарюючого суб'єкта та податкового режиму;

- забезпечити можливість отримання інформації для аналізу в зручній адаптованій формі.

Стабільність фінансового стану Біллербек Україна перо-пухова фабрика залежить від правильності та доцільності вкладення фінансових ресурсів у активи, тому для його оцінки необхідно вивчити передусім склад, структуру майна та джерела його утворення, а також причини їх зміни.

На основі проведеного аналізу складу та структури майна можна зробити висновки:

Як показують дані аналізу, чистий прибуток за 2010 рік зменшився на 453 тис. грн. Негативний вплив на такий результат мало зменшення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування на 1097 тис. грн. до такого результату призвело збільшення податків та зборів (на 778 тис. грн.), адміністративні витрати (на 153 тис. грн.), витрати на збут (на 143 тис. грн.), інші операційні витрати (5859 тис. грн.) тощо.

Проведений аналіз за 2009-2010 роки дозволяють нам зробити висновок, що економічні показники перебувають в межах дещо нижче нормативного значення і вказують на те що фінансовий стан підприємства Біллербек Україна перо-пухова фабрика не залишається стабільним та стійким.

Стабільність фінансового стану підприємства може бути відновлена за умови:

- прискорення оборотності оборотних активів та їх зменшення на 1 грн. чистого доходу;
- дотримання залишків запасів у відповідності до визначених нормативів;
- збільшення робочого капіталу за рахунок прибуткової господарської діяльності.

Бухгалтерський облік на підприємстві здійснюється на основі прийнятої облікової політики згідно наказу підприємства.

Проаналізувавши зміст наказу можна відмітити наступне:

- наказ не охоплює всі сфери облікової та фінансово-господарської діяльності підприємства;

– методичні питання облікової політики не розкривають всіх аспектів облікової діяльності підприємства;

– технічні питання облікової політики, які діють в обліковій політиці не закріплені в наказі про облікову політику.

Саме тому нами рекомендовано розробити на основі аналізу діяльності та потреб підприємства наказ про облікову політику, керуючись Положенням та Методичними вказівками про облікову політику від 08.12.2009 року.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуально про облікову політику / авт.-уклад. : О. Згурський. – Вид. 2-е, переробл. та доп. – К. : Книги для бізнесу, 2008. – 144 с.
2. Андреев В.Д. Внутренний аудит. / В.Д. Андреев – М. : Финансы и статистика, 2003. – 464 с.
3. Андренко О. А. Конспект лекцій і завдання до практичних занять з курсу «Аудит» [Електронний ресурс] / О. А. Андренко - Режим доступу : http://eprints.kname.edu.ua/21505/1/2011_230Л_печ._Аудит_кл_практ_ДВ.pdf
4. Андриющенко Г. Актуальні питання формування облікової політики підприємств / Г. Андриющенко // Бухгалтерський облік і аудит. - 2008. - №11. - С. 10-14.
5. Астахов В.П. Теория бухгалтерского учета. – М.: «Экспертное бюро - М», 1997. – 351 с.
6. Аудит облікової політики: мета, об'єкт, завдання [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.buh-galter.mfo/1137-audit-oblikovoyi-politiki-na-pidpriemstvi-meta-ob-ekt-zavdannya.html>. - Бухгалтер Інфо.
7. Баєвська Л. Л. Особливості облікової політики та її вплив на фінансову звітність інтегрованих підприємств [Текст] / Л. Л. Баєвська // Облік і фінанси АПК. - 2005. - № 5. - С. 16-21.
8. Бакаев А.С. Бухгалтерские термины и определения / А.С. Бакаев. — М.: Изд-во “Бухгалтерский учет”, 2002. — 160 с.
9. Барановська Т.В. Облікова політика підприємств в Україні / Т.В. Барановська // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.dissert.com.ua>
10. Барановська Т.В. Облікова політика: рівні, суб'єкти, складові // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. - 2006. - № 3. - С. 18-26.
11. Белоусова І. Роль управлінського обліку. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. - № 4.

12. Белоусова І. Управлінський облік на підприємстві. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. - № 5.
13. Бутинець Ф. Ф. Історія бухгалтерського обліку: В 2-х частинах. Ч 2: [навч. посіб.]. 2-е вид., доп. і перероб. / Ф. Ф. Бутинець – Житомир : ПП "Рута", 2001. – 512 с.
14. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник для студентів вузів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит» / Вид. 2-е, доп. і перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 640 с.
15. Бухгалтерский учёт // Под ред. П.С. Безруких. – М.: Высшая школа, 1999. – 563 с.
16. Войтенко Т. Усе про облік витрат на виробничому підприємстві / Т. Войтенко, Н. Вороная. – Х. : Фактор, 2005. – 266 с.
17. Глушаченко А. І. Сучасні аспекти облікової політики сільськогосподарських підприємств та її застосування при аудиті / А. І. Глушаченко // Вісник СНАУ (Серія «Економіка та менеджмент»). - 2005. - Випуск 6-7. - С. 150-156.
18. Гнилицька Л. Прийняття управлінських рішень на основі обліку інформації системи "директ-костинг" // Бухгалтерський облік і аудит. - 2007. - № 3.
19. Голов С. Проблеми та перспективи реформування бухгалтерського обліку в Україні // Бухгалтерський облік і аудит. - 2006. - № 11.
20. Голов С.Ф. Управлінський облік: Підручник. -К., 2003. - 704с.
21. Гуренко Т.О. Оцінка діяльності центрів доходів і витрат як основа методології підготовки управлінських рішень / Т.О.Гуренко, С.І.Дерев'яненко, С.О.Олійник. // Бухгалтерія в сільському господарстві. — 2011. — №20(293). — С. 15-26.
22. Давидов Г. Облікова політика підприємства як об'єкт аудиторської перевірки [Текст] / Г. Давидов, Н. Шалімова // Вісник ТНЕУ. - 2007 - № 3. -С. 468-474.

23. Дерій В.А. Організація бухгалтерського обліку в підприємстві: Курс лекцій. – Тернопіль: Джура, 2003. – 92с.
24. Дроздова Т. Облікова політика підприємств: структура, формування, зміна. //Все про бухгалтерський облік, 2004. – №11 (922). – С. 41-43.
25. Ефремова А.А. Учетная политика предприятия: содержание и формирование / А.А. Ефремова. — М.: Книжный мир, 2000. — 478 с.
26. Житний П. Організаційно-методологічні засади формування облікової політики підприємства // Бухгалтерський облік і аудит, 2006. – № 3. – С. 3-10.
27. Житний П. Системний аспект облікової політики //Бухгалтерський облік і аудит. 2006. – №1. – С. 62-65.
28. Журавель Г.П., Клевець В.Б., Хомин П. Я.Облікова політика підприємства в ринкових умовах : Навчальний посібник. Київ , Видавничий дім "Професіонал" ,2009.-320с.
29. Загородній А.Г. Облік і аудит / А.Г.Загородній, Г.Л.Вознюк, Г.О.Партич. — Термінологічний словник. —Львів: “Центр Європи”, 2002. — 671 с.
30. Кисельов А.П. Основи бізнесу: Підручник.-К.: Вища шк., 1998.-191с.
31. Кірейцев Г. Облікова політика підприємства. // Бухгалтерія в сільському господарстві.—2000.—№4.— С.4-8.
32. Клевець В.Б.Облікова політика підприємств за стандартами.- монографія. – Тернопіль. Видавництво «Економічна думка» , ТНЕУ , 2007 .- С.312
33. Колос І. Інформація підприємства та режим доступу до неї. // Вісник податкової служби. – 2005. - № 27.
34. Костенко О.М. Облікова політика як внутрішньогосподарський інструмент впливу на формування прибутковості підприємства / О.М. Костенко // Економіка та держава. – 2009 – №6 – С.71-72.

35. Кужельний М.В., Лінник В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. – К.: КНЕУ, 2001. – 334 с.
36. Кучеренко Т. Регламентування облікової політики фінансової звітності// Бухгалтерський облік і аудит. - 2009. - №5. - С. 24-34
37. Лист Міністерства фінансів України від 21.12.2005 р. № 34-34000-10-5/27793 «Про облікову політику» // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http:// www.liga.net/](http://www.liga.net/).
38. Литвин Ю.Я., Олійник В.М. Палюх М.С., Семчишин М.В. Організація бухгалтерського обліку, контролю і аналізу в сільському господарстві: Підручник / За ред. Ю.Я. Литвина. – Тернопіль: Вид-во „Тернопіль”, 1998. – 376с.
39. Лузан Ю.Я., Гаврилюк В.М., Жук В.М. Облікова політика підприємства: Навч. посібн. / За ред. В.М. Гаврилюк, В.М.Жука, М.Г. Михайлова. - К, 2007. - 326 с.
40. Масаковський В. Про управлінський облік. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 10.
41. Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки, №3/2013
42. Наказ Міністерства промислової політики України “Щодо погодження облікової політики підприємства” від 23.01.2007 № 23 : [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1153.750.0>
43. Наказ Міністерства фінансів України від 19.12.2006 р. №1213 “Про затвердження Положення про порядок бухгалтерського обліку окремих активів та операцій і Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку” : [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : [http:// zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1363-06](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1363-06)
44. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві // Вісник податкової служби України.—2001.—№14.—С.14-19.
45. Організація бухгалтерського обліку та облікова політика підприємства // Все про бухгалтерський облік.— 2000.—№5.— С.6-10.

46. Організація бухгалтерського обліку: Навчальний посібник / Ф.Ф. Бутинець, О.В. Олійник, М.М. Шигун, С.М. Шулепова.— Житомир: ЖІТІ, 2001—501с.

47. П(С)БО 1 „Загальні вимоги до фінансової звітності”, затверджено наказом Мінфіну України від 31.03. 99 р. № 87 (зі змінами і доповненнями) // Все про бухгалтерський облік. - №37 (спецвипуск 64) – 2001. – 64с.

48. П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» // Все про бухгалтерський облік. - № 10 від 30.01.2009 р., с. 32-33.

49. Пантелійчук Л., Байло І. Формування облікової політики підприємства //Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – №12. – С. 25-28.

50. Партин Г. О. Облікова політика та її вплив на фінансові результати діяльності підприємств / Г. О. Партин, А. Г. Загородній // Фінанси України. – 2001. – №1. – С. 54-60.

51. Петрик О. А. Аудит: методологія і організація: [монографія] / О. А. Петрик. – К. : КНЕУ, 2003. – 260 с.

52. Піскунова Н. В. Облікова політика підприємства як об'єкт аудиторської перевірки [Електронний ресурс] / Н. В. Піскунова, І. П. Петрова - Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=38294> - Назва з домашньої сторінки.

53. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Мінфіну України від 31.03.99 р. № 87 // Все про бухгалтерський облік. – № 10 від 28.10.2011 р. С. 9–12.

54. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 “Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах”. Затверджене наказом МФУ 31.03.99 р. № 87.

55. Полякова Л. М. Методика аудиту установчих документів та облікової політики підприємства [Електронний ресурс] / Л. М. Полякова, З. В. Билень. - Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Menegment/2009_647/81.pdf. - НБУ ім. В. І. Вернадського.

56. Про аудиторську діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 22.04.93 р. № 3125-ХІІ. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>. - Законодавство України

57. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України від 16.07.99 р. № 996-ХІV/ Все про бухгалтерський облік. – 2011. – 10. – С. 1-3.

58. Про облікову політику : лист Міністерства фінансів України № 31-34000-10-5/27793 від 21.12.2005 / Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=58984&cat_id=34931.

59. Про суттєвість у бухгалтерському обліку і звітності: Лист МФУ від 29.07.03 р. № 04203-04108 //Бухгалтерський облік і аудит. – 2003. – №8. – С. 59-60.

60. Проблеми формування облікової політики та шляхи їх вирішення // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://ekonomika.kiev.ua>

61. Пушкар М. С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні. – Тернопіль: Економічна думка, 1999. – 422 с.

62. Пушкар М.С. Філософія обліку / М.С.Пушкар. — Тернопіль: Карт-бланш, 2002.-157 с.

63. Соколов Я. В. История развития бухгалтерского учёта. – М.: Финансы и статистика, 1985. – 367 с.

64. Соколов Я. В. Очерки по истории бухгалтерского учёта. – М.: Аудит – ЮНИТИ, 1991. – 400 с.

65. Ткач В.И., Ткач М.В. Международная система учёта и отчетности. – М.: Финансы и статистика, 1992. – 160 с.

66. Усач Б.Ф. Аудит: навч. посіб. / Б.Ф. Усач. – 3-тє вид, перероб. і доп. – К.: Знання, 2004. – 231с.

67. Усач Б.Ф. Контроль і ревізія / Б.Ф. Усач. — К.: Знання - Прес., 2001. —253 с.

68. Чумаченко Н.Г. Розвиток управлінського обліку в Україні // Світ бухгалтерського обліку. – 1999. - № 10-11.
69. Швець В.Г. Облікова політика підприємства / В.Г. Швець // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://books.efaculty.kiev.ua>
70. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Нав. посібник. – К.: Знання – Прес, 2003. – 444с.
71. Шершун І. Облікова політика підприємства – Наказ № 1 // Все про бухгалтерський облік. - № 6 від 19.01.2011 р., с. 19-24.
72. Ширкина Е. И. Аудит учетной политики [Текст] / Е. И. Ширкина, И. П. Василевич // Бухгалтерский учет. - М., 2000. - № 15. - С. 41-45
73. Яцишин С. Р. Облікова політика: формування та контроль за її дотриманням [Електронний ресурс] / С. Р. Яцишин. - Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vlca_ekon/2011_36/107.pdf. - НБУ ім.В. І. Вернадського